Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вIашагIхета!

СЕРДАЛО

СССР

ЗНАК ПОЧЕТА

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ◆ ЕРА, 31 МАРТ, 1983 ШУ. ◆ № 39 (8761). ◆ Мах 3 кап.

РЕСПУБЛИКАНСКИ ШТАБЕ

Самардийнахьа парте Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча секретара Л. Д. Магомадова председателан а деш Коммунистически субботник дара йолча республикански штаба заседани хилар. Шоай районашка, коллективашка 16 апреле дергдоаца балхех лацна дийцар вига парте Урус-Мартановски райкома шоллагIча секретара С. В. Далжаева, парте Грозненски райкома шоллагIча секретара Х. Х. Денаева, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене партийни комитета секретара В. И. Емельянова.

Цар хьахьеккар шоай къахьегама коллективашка, москвичий болам хьал я -лаьца, хьалхе денз «цIеча шоаттден» кийчо еш хиннилга. Къаьстта терках тIаьвар пусковой объекташ, хьайбаш леладерашта комплексаш, доакъар кийчду цехаш хьалъеча, бIаьстам платаш дIадийна доакача нахи къахьегама ресурсаши дукхагIа хьожара.

Доцу дувцача дакъа лаьцар Нохч - ГIалгIай облсовпрофа председатела Г. Г. Олейникова, парте обкома отделий заведующеца: мехкдаьттай химически промышленноста — В. А. Куценкос, пропагандай а агитацей — А. И. Тацитова, ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара Г. Х. Эламурзаева, парте Грозненски горкома шоллагIча секретара М. Э. Ваймурадова, кхычар.

Иштта яра дийцар заседане цох бахе ерригь моттигаш, ергайоахаи тоаяра, цIенъяра чаккдахаша дарг доацача гIулакхех а. Городашка, юрташка чувоалачара моттигаш, наьгьаш, улицаш, говзахьенаш цIена, лостам болаш хилийтара, дина гойтара агитаци кийчъяра мел эшар делга хьадийлар.

Республикански штабо хьадийтар субботника еш йола кийчо массанахьа схьъелга, цу дийнахьа цIакхха ца хиннача тайпара лакха оасарле йолаш къахьегара мел эшар Iалашделга.

ГЕНИАЛЬНИ УЙЛАНХО, ВОККХА РЕВОЛЮЦИОНЕР

Карл Маркс ваьча дийнахьа денз 165 шуи кхелхача дийнахьа денз 100 шуи дизара хетаяь Москве хинна торжественни заседани

Москве. СССР Союза Доккхача театре, 30 марта хилар Карл Маркс ваьча дийнахьа денз 165 шуи кхелхача дийнахьа денз 100 шуи дизара хетаяь торжественни заседани.

Зале — столица болхлой класса, Подмосковай юрта боахаме къахьегарий викалаш, парте ветеранаш, Iилманхой, культура деятелаш, Советски Эскара бIухой. Укхаза ба социалистически мехкий дипломатически представительствашта керте латтараш.

Сцена тIа гаьнна гуш да цIеча кIада чулаьца Карл Маркса портрет, цун лакхе гIолла да эгтара хьалха «Коммунистически парте манифеста тIа» дийка дола дешаш: «Масса а мехкий пролетареш, вIашагIхета!».

ЧIоагIа дIаьхдаь тIоараш детташ ураэтта тIаийцар торжественни заседане хиннарa новкъостий **Ю. В. Андропов, Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков.**

Президиуме шиtта — ленински парте ветеранаш, партийни, советски, общественни организацей кулгалхой, промышленностей юрта боахамей хьалха латтараш, Iилман культурай цIи йоа деятелаш, военачальникаш. Укхаза ба — Уругвая Компарте ЦК Хьалхара секретарь Р. Арисмենди, Чиле Компарте Генеральни секретарь Л. Корвалан.

Торжественни заседани хьайийлар КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС МГК хьалхарча секретара **В. В. Гришина.**

«Маркса хьехам — балха тIа кулгал лувцар» яха доклад е дош делар КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, КПСС ЦК секретара **Б. Н. Пономарева.**

КIезига ха дIаяхаьц шиь цIи даим яхаргйола хьехам Карл Маркса хьакхелла. В. И. Ленина хийттача тайпара, вай дах цу хьехамо геттара йоккха котало лькха зама йоаца хана. Вайна бIарга а гуш хиина а хиннад, хулаш а да Iалаьмате доккха революционни хувцамаш. Овлангара хувцабеннаб дукхача пачча-хьалкхений социальни, классови чулоацам, дукхагIча халкъий вахара хьалаши хьисами. Цул хьалха адамлеина дайзадац селла доккха хувцамаш.

Адамлен общество дегIаяро чIоагIа гола техай эксплуатаци Iоткъам бари, кIезигагIчар дукхагIчарна доал делга цIанкха а хургдоацаш дIадоаккхача социализмагахьа. Социализмо шиь эшалургбоаца низ хьахьекхаб истори юхадерзаде гIийртача империализмаца къиза къовсам лоаттабеш. Германски фашизми японски империализми йоха а ль, эгтара хьалхарча социализма мехко кхьча халкъашта гIо дир кортамукъален шоай лоIамагIа хилари бахьан цар къовсам лоаттабеча, деррингдунен прогресс дIахо хилийтара аьттув боле хьалаш хьакхоллача юкъе хьадда дакъа дихьар.

Маркса, философски уйлая еррига историна итог еш хьалдаьккхар гIорьйнна положени: «философаша тайп-тайпара мара дьацхадац дуне, бакъда гIулакх латт из хувца дезилгах». Социализма идеалаца дог айдаьча болхлой классо, къахьегама нахи из декхар кхоачашдеш Iалаьмате доккхий толамаш даьхад.

ХIана доархI вай Маркс? БIаьшеренашка адамлено эксплуатаце, къаман а расови а Iоткъама, нах боабеши долла хIама хIаландеш долча тIемай бала эзаб. Маркса эгтара хьалха гучадаьхар цу хатарий социальни овлаш. ХIаьта керттердар — уж дIадахаре материальни кIийлеи объективни торонаши гучаяьхар. Даим дахаргдолаш цун карагIдаьннар да общество дегIаяра объективни законаш цо хьаделлар, капитализмана духьала къовсам мишта лоаттабе беза а цул кот мишта дала деза а, керда, социалистически строй хьа мишта е еза гойташ бола хьехам хьакхоллар.

Маркса материалистически дьашхар дунен исторе лелар, социально-экономически формацеш дегIаахара а хувцара а хьехам хьакхеллар.

Цо хьакхеллай наI мара йоаца Iилма политически экономи, хьабийллар буржуази дIаьхий ю хьаст — прибавочни стоимость, из дарца капитализм йолча хана эксплуатаци яра къайле гучаяьккхар, из революционни хьисапе дIаяккхаза яргйоацилга бакъ а даь.

Цо бакъйир тIеххьара капиталистически строй дIаякка а социализм хьалъяра керте отта а езаш йолча болхлой класса исторически миссе.

Цо хьакхеллар Iалами общество тахкара Iилман чIоагIача ларда тIара, диалектико - материалистически метод, пролетарски классови, вешта аьлча, боккъонца общественни процессаши собыш йовзаре, царга боккъонца реалистически хьажара методологи.

Уж эпохальни гучдаьхарап бахьан долаш утопи хиначa социализмах Iилма дир.

Бакъди, Маркс гениальни Iилманхо хиина Iацар. Шийдеррига вахар дIаделар цо ше хьакхеллача Iилмах болхлой класс кортамукъа яккхара средство яра. Революционни уйлей революционни практикей вIашагIтохарах хьахилар дунен прогресс дIахо яра хоадийт бен бола низ хиина дIаьтта марксизма сийлахьйоккха политически идеяш.

Хьоккам болаш да Iилма коммунизма деррига чулоацам доле хьалхара теоретически документ «Коммунистически парте манифест» революционни гIулакхаш дара программа санна хьахилар. Цу тIа Марксен Энгельсен хургдар гениальни ховш, инза воздействеген хозалгеп диллача тамашийна форма йолаш бIарчча изложени елар пролетарски идеологе.

Кердача замалахьа Ленина хьаькъалца Iилма социализм хьалъайпир кердача лакхаленга йоаккхаш. Советски Союза Коммунистически парте, вежарашха йолча Коммунистически партеша харцде йиш йоацаш бакъдаьд из творчески дегIаахa могаргдолаш я аьнна хьалхе а цунна юкъедихьа хиннар. Из бахьан долаш общественни деррига дегIаахара тIа-тIа дукхагIа воздействи ю даим бахача марксистско - ленински хьехамо.

Марксизм - ленинизм Iилма хиларга диллача универсальни я. Цунца лоалаьйча хIамаца санна я философи, политически экономи, социализми коммунизми бахьан лоаттабеча къовсама теори. Из чакхъьнинай эгтара халагIча, бакъда из бакъьеча тохкамах — бIаь шера гарта йолча хапарча халача тохкамах.

Исторе хьаденад. хьадоагIа, дIа а гIоргда Маркса, Ленина лььхача тайпара!

Дуне оагадаьча социальни революцеша дигад капитализма доал ду сфера хаддакза хотьяларга. Вай хана капитализмаца хулаш латтар кхетаде а ниса цун мах бе а йиш яц нагахьа санна Марксах, цун вахара керттерча балхах — «Капиталах» чIоагIIале ца лувце. Империализмах бола Ленина хьехам — из марксови экономически теори духхьал творчески дIахояхьар. Ленина бакъдир капитализма цу тIеххьарча стаде социализмага доллара еррига объективни предпосылкаш хьахулгIа, овлангара революционни хувцамаш даьза дарг ца хиларга айхха тIаккоач адамле.

Капитализмана юкй ха йIаьхье мегадаь. Бакъда, халкъаша Iалаьмате дукха мах беннаб хIана луш а ба цох. Цул а совгIа — лаьттах тIарча вахара шийна кхерам хьакхеллаб.

ХIаьта а, Маркса образно «Исторе къаьна зи» аьнна революци кийчъеш йола процессаш шоай болх дIахо беш я. ДIахохьош я капитализма чулоацам, цун овлангарча вIашдухьлений маIан хувца дендаь, цун социальни айпаш хьаIовки а сомлуш а дийландаь.

ДIа а ца йоалаш чIоагIлуш я болхлой класса, беррига къахьегамхошта еш йола эксплуатаци. Капиталан къахьегаман юкъера, монополеш тен дукхагIча нахан юкъера, империализмален дегIаухача мехкашкен юкъера антагонизм ирлуш латт.

Юха а ца соцаш кIоарглуш йоагIа империалистически вIашдухьленаш. Къаьст-къаьстача мехкашта юкъерен империализма керттерча центраштен (США, Малхбузен Европа, Япони) юкъерча конкуренцех торгови тIемаш, товараш дохкара рынкаши байдал йоалла моттигаши бахьан яра къовсамаш хулаш латт.

Юха а ца соцаш каст-каст хулаш я экономически кризисаш. Цу хьакъехьа Маркса льхар бакъ хиннад. Хоалуча а «кризис йоацача а» капитализмах даьхача дегах хIама хилийтанзар вахаро.

Гот а ца луш шеръекнай вIаьхийчоеи къечоан юкъера, бахача дукхагIча нахан мультимиллионерий кучканен юкъера юкъ — Маркса гучадаьккхача капиталистически накоплене массане а юкъарча законах хьахилюиза дарглоацар.

КIезиг а ца луш дукхагIа хулаш латт Iилма - технически прогрессах капиталисташа пайда эцачара вIашдухьленаш. Дага ца дехача мишта Iелургва укхаза капитализмо прогрессо, керда машинаш хьакхолларо наьха низ бокабу, уж бе болх боацаш бут. къен яхь; техника коталонах дIател «моральни деградацемах» аьнна цу хьакъехьа Маркса чIоагIа футтарбеш яьхар.

Боккъонца бакъ хилар капиталистически эксплуатаце строй дIаяккха, кортамукъален цхьатарра бокъо хилари бахьан халкъаша лоаттабеча къовсама керте отта, социализм котъялар Iалашде могаргдолаш ше йолга практике хьахьекхача болхлой класса исторически лоархIамах йола Маркса положенеш.

БIаргагуш да болхлой класса юкъе хиина Iалаьмате доккха дика хувцамаш. Дукхача мехкашка доал а деш социалистически болхлой класс санна дегIаухаш и из. ХIаьта капиталистически дуне долча а положенена, состава, цун ший юхь - сибата юкъе доккхий хувцамаш хиннад. ТIатIа дукхагIа бола нах пролетаризацена кIал а ухаш болхлой класса мугIарашта юкъеух. Шоай общественни хьалата диллача болхлоитта гарта бола цун союзникаш алсамбувл.

ХIанзарча буржуазена байзаб болхлой класса низ. Цо мел могар ду болхлой болам бохабе, тIехьашка баькка, цун хьалха латта отрадаш нахах дIакъоастае гIерташ. ХIаьта цхьайолча хана цо леладер лер йоацаш а дисац. Бакъда, фуннагIа дале а къахьегаман капиталан юкъера къовсам айлуш боагIа. Ирлуш йоагIача кризиса телхача гIулакхаша хьалхьею дукхача наьха протест. Монополейн правительстван наступленена къахьегамхоша жоп лу пролетарски хьисапе: забастовкаш, демонстрацеш еш, предприятеш дIалуацаш. Иштта я классови къовсама чIоагIа логика.

Эзараш шерашка фараонаши императораши, кайзераши паччахьаши, президенташи кхьбола Iаьдала дайн гIийртаб социальни хувцамаш ца хилийта. Из деррига а массаза дохаш хиннад, хIана аьлча общеставна юкъе хьахинар, исторе объективни леламо ше хьадаьр юхатоха йиш йолаш доацандаь. Юхаоза ца луш хьадоагIача цо коммунизмана вий кхайкаерех социализме, революцешка, кортамукъален болашка «Москвал кулг» гуш барех, царна империалистически диктатеи «крестови походийн» къизал духьала яккха гIертарех пигмеяш бу. Революцеш, белгалдаьккхад В. И. Ленина, «дегIайоагIа этташ миллионаш бола нах дIако иштта даха йиш яц аьнна вывод е эзача кхачача хана».

Из объективни закон дика бакъдаьд XX бIаьшерен революционни гIулакхаша. Из бакъдаьд, Маркса хилайза юсаргъяц, аьнна хьалхадаьккха йолча вай хапарча антиколониални революцеша а.

Низза бакъхиннай общество революционни эргаьккхара болча коммунистий, пролетарски партей, коммунистически болама лоархIамах йола Маркса идеяш. Марксизман-ленинизман керттера положени цу хьехамех йоаллаш я.

«Коммунистически манифеста», кхьча партийни документашта, «Коммунистий союза», 1-ча Интернационала, Европа эгтара хьалхарча социалистически партей опыта юкъаенна йолча дукхача статьяштен письмоштен, партийни кулгалхой хиларах тарра, Марксен Энгельсен балха шийна юкъедай болхлой класса парти хьадра дар де ухна принципални идеяш. Уж котIоргалга вай Ленина, кердача тайпарча парте хьакъехьара ший сийлахь-боккха хьехам хьабеш, уж юкъеяхай дунен коммунистически болама дошо фондана.

Вай деношка коммунистически партеш болх беш я бIаь гаргтача мехка. Царех дукха яраш доал деш я. дукха партеш массови хийна дIаэттай. Коммунисташ хIанз боккъонца дерригдунен боарамера низ хиина латт. Уж берригаш — Маркс волча хана санна массех бIаь а воацаш 70 миллион совгIа ва. Бакъда, коммунистий декхарий боарами уж чоалхане хилара. хIанзарча ерригача революционни потенциалах пайда эцара бола цар бехкохкам а иштта боарам боацаш лакхбенаб. ХIаьта цу хьакъехьа Маркса аьнна бакъдар из дийна волча хана санна хIанз а нийса да. из да: «...Мел чIоагIа вагара болии политически хьалаш дале а болхлой класса моллагIа цIенхаиттара толам цун низашта кхетам луши концентраци еш йола организаци дика вIашIехьъяьлна хиларах тийша ба».

Марксизмана зард елларашa Iомабеш хиьаб шоашта тIехьабираш «боккъонца интернационалистски гIулакхаш леладе», коммунисташка васвет даьд болхлой болама интернациональноста принципа лорае, яхаш. Дунен арене ира классови къовсамаш долча хIанзарча хана из къаьстта чIоагIа эшаш да. Шеко йоацаш да шоай чура денкараш къоастадечара хIара Компарте толам тешамегIа чIоагIагIа хургболта «цаI шоллагIчоа тIехьа чIоагIа латта...» аьнна дунен хьалха латтача болхлоша Маркса баь тIахьехам лергагIа цо вахаре кхоачаш ме бу.

Маркса беррагача хьехамах хьайоагIа генеральни вывод, белгалдаьккхар оратора, сенах латт аьлча, из латт социализми коммунизми котъялаза яргйоацаш хиларах. Вай доккхал де бокъо йолаш да эгтара хьалхара котало лькха социалистически революци вай мехка хиларах. адамлеиа социализмага бода никъ биллар ленински парте кулгалдеш хиина Российски пролетариат хиларах.

СССР-е социализм хьалъяра ларде оттаьй Маркса хьакхайкаль а Ленина бIарча теори яь а йола идеяш. Из, эгтара хьалха, принципиально керда, социалистически тайпара паччахьалкхе хьаяр, революцена карагIдаьннар лорадар, хIаьта — эгтара керттердар — мехка. Маркса ма алларе, производства средствашта къаман централизаци ярен «юкъарча а рациональни а планагIа» къахьегам вIаштIехьабаккхарен наькъагIа овлангара социально-экономически культурни хувцамаш дар да.

ХIанзарча этапера парте стратегически някъ — КПСС XXVI съезда решеней ларда тIа дегIаена социалистически общество массе оагIорахьара эргаьккха тоаяр. Керттера лоархIам болаш я хIанза хьадда йола программаши готта моттигаш, халонаш эшаяра, кхоачамбоацараш дIадахара практически де дезараши, социалистически вахара хьисап тIаьтта кIийле кхы а чIоагIагIа чIоагIлургйолаш. Цунна тIаерзаь я КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеш. Уж решенеш кхоачашъяра хIанзале дар цIеенга дац.

Вайна массанена гуш да Централни Комитето, Политбюрос, ерригача партийни организацеша хIанзарча этапе мохк дегIабоалабара керттерча лостамегIа мел боккха болх дIаболабаь. Вахаро цIаькха а цIаькха а бакъду КПСС низ халкъаца кIоаргга а бохаргбоацаш а бувзам хилара, халкъа хьашташ эшарашй мара къа тайпа йоакхо йоацаш из хиларна болга.

Керда доаловаш белгалдоахаш, къахьегамхой хьинар оарцагIдоахаш йолча парте ше беча берригача балха тIа тIатIертта чIоагIъю ленински стиль. Цо шийна чулоац ре-менеш Iилман ларда тIа елгеи гIулакх тIах аьнна чамдоаккхаш хулгеи, реализм а самокритичность а хулга; доккхача хьинарцеи инициативацеи цхьана хьахинар миштад хьошаш цIенхаитта тIахьожам лоаттабелга, партийни моральни дисциплинеи телхаераш ца ловлга.

ХIана парте беча балха юкъметте — церра хьайица аьлча, къахьегам вIаштIехьбоаккх халкъбоахама комплекса ерригa этапашка — болхлочунгарен предприятегарен даьнна юкъарсоюзни боарамга кхаччалца — экономически эффективноста ерригa фактораш балха юкъейоалаелга Iалашдергдолаш.

Из закон кхоачашдеча хIанзарча этапе керттера моттиг Iилманга кхоач. Iилма дегIадоладелга, цун карагIдаьнарен промышленноста, юрта боахама юкъедоаладелга дунен халкъашта юкъера гIулакхаш леладеча а боккхача лоархIаме да социализми престиж йолаш, капитализмаца машара хьалешка лоаттаеча яхье толам боаккхаш хилийтара. ХIаьта толам боаккхаргхиларах вай дог тийша да. хIана аьлча, В. И. Ленина ма аллара, «Iилман, пролетариатен техникан вокалий союза цхьаккха боадон низ духьаллоатталургбац».

Маркса белгалдаьхад, социализм дегIайоалае езаш хиларо дIадех «паргIатен ассоциированни бола къахьегам» духьа «производство вIаштIехьъяьаккхара» хаддаза йоакхо е езаш хилар. Вай мехка бе-беча хана из проблема тайп - тайпара кхоачашъеш хиннай. ХIаьта хIанз къамал общественни производство лелаелгI экстенсивни фактораш кара интенсивни яраш сихагIа доалараx латташ долча хана парте цIенхаштта тоаду кулгалделга, планировани елга, ерригa боахама механизм лелаелга.

Цунца дувзадеина хьалхашна декхар отт — паччахьалкхен координирующи лоархIам санна къахьегама коллективай творчески хьинар а айде деза. ХIана аьлча, халкъа юкъара доалахье из абстракци яц, цо дIадех къахьегамхой шоаш а шоай организацешка гIолла а цунна доал деш хулга. Цудухьа бригадни подряд вай промышленни потенциала кхы а бизагIа пайда эцара аьттув боаккхийташ йола форма я. Цудухьа парте боккхача лоархIаме лерхI юрта боахаме коллективни подряд юкъейоалаелга. Цудухьа дакза даргдоацаш да социалистически яхь лелаеча формализми парадности цIенъяь дIайоаккхилга.

СССР Конституце тIа ишта лерхIаш да обществана болча пайдана хIаране къахьегама гIулакхаш, наьха шоай гIонна дола боахамаш дегIаккхувлилга а. Из къаьстта лоархIаме да Кхачан программа кхоачашъяр духьа деррига халкъ юкъеоаш къовсам боарккабара.

Алхха социализма мара йиш хилийтац нийсхо, беркат долаш, шоай кхоаненах доггтийша болаш хилара ваха бIаьшеремашка дагалаьттар кхоачашдайта, къахьегам боккъоша лоIам беш, шига сагах доахна деррига гIулакхаш дизза хьагучадракаш хулга Iалашдайта.

Экономически, социально, политически дегIаахара проблемаш парте къестаю идеологически, кхетам балара балхаца айхха юкзаш. Вай парте социализма кхьча мехкий опыто хьахьокх цу балха хIара этапо керден доккхен хьинар тIаахийтар дIадехилга. ГIулакх алхха эзар шера хьахиина частнособственнически психологи советски наха юкъе вайна моастагIал дола пропаганда дийгье гIертарах лаьтта Iац. ГIулакх иштта социалистически сакхетама, ма дарра аьлча, общественни отношеней лард ше дегIаухача хана хьалхашка уттача объективни халонехи вIашдухьаленехи а латт. Наьха шерра сакхетам юкъарчал доацаш тийша ба цу отношеней укх тайпарча оагIонех: общество — коллектив — саг; кулгалхо — тIаьхьа гIулакх хоачийлер; город — юрт; хьакхалцеи низацеи беш бола болх, хьегаш дола къан цох хьалури, иштта кхьяраш.

КПСС-о лаьгI ца беш теркам тIаухийт болхлой класса, ахархойн интеллигенцен союз дIахо чIоагIъяра, советски халкъа социальни, интернациональни цхьоагIо чIоагIъяра. Цу процессаша общество тIа-тIа классаш йоацача структурага кхоачаю керттерчен дукхагIчен даькъе кхыметтел дегIаенача социализма хьалашка а.

Наьха идейность лакхъелга хIана къаьстта чIоагIа дувзаденнад къахьегамца боккъонна дас санна гIулакх доагIаш хулга, хIанзарча хано дIа ма деххара йола производства культура хулга юкъедоаладарца. Из иштта дукхача даькъе тийша хургда дисциплинеи порядоки ца хилар, доал ца хилар, кхааш ийдар, паразитизм лелаяр, къоалаш дар, халкъа рузкъа дуаш бахар санна дола деррига гIулакхаш дIадаха вай чIоагIа лоаш хиларна. Шоана хоаш ма хиллара, парте цIенхаитта къовсам оттабаь социализма принципаш телхаерашка, Ленина дIадийккхача тайпара «капитализма айпий тIехьаленах», «лодырех, тунеядцех, Iаьдала рузкъа тIаккувдарех...» общество мукъаяккар духьа. Цу даькъе парте дерригача халкъо хьаллоац.

Шеко яц, лакхе дийцар, Маркса ма аллара, «общественни сакхетамах общественни низ» бе декхарийла бола идеологически балха ший Iалаьмате боккха лоархIам кIезигбара ца аьннилга.

Мохк дегIаахара хIанзарча хан-юкъо дIадех эгтара хьалха Маркса духовни производство, цу даькъе Iилма, литература, искусство, журналистика, культура, деррига тайпаш санна белгалъяьккхача цу ерригача сфера балха боарам кхы а лакхбелга, цох хьахур доккхагIа хулга.

Идеологически балха боарам лакха е лоха хилар парте белгалдоах хIанз а тIехьа тIайоагIача хана а цо толаме наьха сакхетаме, цар гIулакхашка социализма идейни нравственни башхалонаш чIоагIъяргa, вахаре деналениь лувца, халкъа юкъара сийлахь - доккха гIулакх — керда социалистически цивилизаци — хьаяра шоай дакъа юкъедахьа цо царна новкъостал дарга хьежжа.

Общества идейни потенциал йIаьхегIа хилийтара тIадерзадаь да парте хьаоттаяьчеи вахаро хьалхашка уттадеча кердача декхарашка хьежжа, дIахо тохка а тохкаш, дегIаккхувлачен массови информаце средствай болх тоабелга а.

СССР-е социализм эргаьккха тоаелга — из дерригача социалистически дунен позицеш чIоагIъярахи дегIайоалаярахи дIахада йиш йоацеи лоархIамегIен дола дакъа. Социалистически содружество, тайп - тайпара оагIонаш йолча цо Iоаьлча опыте гуш да, Марксам Энгельсам дагадаьлла, мукъабаьннача къахьегама дунен сообщества хьисап.

Социализма дунен халкъашта юкъерча позицей чIоагIали сийи социалистически интернационализмах дIакъаста йиш йолаш дац. Из ларде улл хIанз дунен халкъаша шоайла леладеча кердача тайпара долча гIулакхашта, цу даькъе нийсхо хилар, хIарадар ший лоIамагIа хилар, территореш цаI йолаши къаман суверенитети хилар лархIар, цаI шоллагIчун гIулакхашта юкъе ца гIертар, вIаши хьалларни новкъостий хьисапе гIулакхаш дIа-юха леладари. Iилман коммунизма лард еллараш хьалхе дика гуш хиннаб котъяьнича социализма мехкаш «тIехбоккха низи чIоагIа хьоккамий» гойташ хургхиларца царна кхьлола халкъаш шоаш тIехьадаргдолга. Иштта хиьна а хиннад, долаш а да. дIахо йодача хана хург а да! ХIана аьлча, социализм бIубенна дIахьалхашкахьа ух, халонаши духьаленаши эшаеш, хаддаза шийна критика еш, Маркса хьалхе гуш ма хиллара, ширдаьннар юхахкувсаш, кердадар ца кхераш хьаллувцаши чIоагIдеши.

Маркса цкъа санна дукхаза белгалдаьхад, аьлар докладчика, капитализмах йоакхача дукхача айпех эгтара халагIа, эгтара кхерамегIа яр — цун оакхарий хьисаперча чулоацамо хьахулийта тIом. ХIаьта ала кхы а доккхагIа бахьан а долаш Ленина империализма хана белгалбаьхаб из кхерам боаллаш дола цун из хьисап.

Историчухь эгтара халагIа болча дунен шин тIемага кхоачадир империалистически вIашдухьленаша. Цар халкъашта Iалаьмате боккха бала тIаоттабаьбале а, империализм, эгтара хьалха американски яр, я дунен кердача тIема кхерам бахьар. хIанз термоядерни тIема бар.

Машара советски философе ларде ухк дIаяхача хьанарча сийлахь-боккхийча гуманисташкара юхьиг дIайолаьнна сийлахьа идеалаш а ганиаш а, уж органически тIаийцай марксизмо. Советски машара политика кIоаргга реалистични я. Цхьанна а тайпара бакъде йиш йоацаш дола ядерни тIемах хьахургдолчун Iилмаца мах бу цо.

«Ханиески политика ерригача догматех, — яздаьд бIаь шу совгIа хьалха Маркса, — цхьаннех а даьнндац: «Хьайна машар безе, тIом бе кийчле» яхача догматех ниссел эз. Керттерча даькъе шийна чухь сийлахь-боккха оаш хиларца белгалдоалаш дола из сийлахь-доккха бакъдар ерригa Европа герз карадцарга юташ бола тIахьехам ба...» Цхьабакъда, хIанз из сийлахь-боккха оал улл еа мел бийнача США тIема низ алсамбаккхаро машара гIулакх ду. яхаш дувцача американски администраце политика ларде. «ТIом бе кийча хилар машар лорабара эгтара эффективнегIа дола хIама да» яхаш из оал кердабовх американски президенто.

Ма дарра аьлча, хувцар сенах да аьлча, из да тIема-стратегически паритет йохае. тIема даькъе СССР-ал котъяла гIертарех а нагахьа санна ядерни агресси дIайолайой из хIама юхатоха могаргдоацача оттаярах а. Советски Союзо из цIакхха а хулийтаргдац, моллагIча кхерама де хIама доцаш духьала оттаргьяц из. Цох доаггIача тайпара цIенхаштта дIакхайкадьд Ю. В. Андропова «Правда» корреспондента хаттарашта жоп луча хана. Гера дIаданкхара саготагIча дешаех йола вай позицеш принципиально лоархIаме йоаш цо. дерригача халкъашта, дерригача адамленна кхераме йолча американски администраце арахьарча политически наькъа вай бу мах дIабовзийт. КПСС ЦК Генеральни секретара долча тайпара хьагучадьхар Советски Союза политика юхмаччахьа яккха, ядерни тIема керда варианташ кийчъяр бакъде гIерташ США президенто леладу бIехa гIулакхаш.

Вай Дaьхен, социалистически содружества вахара хьашташа, социализмана карагIдаьннараш лораданза дарг ца хиларо декхарийла ду вай массаза кийча хила, низа бола оборона Iалашъе. Цунца дувзадена хьаьнъал долаш Маркса аьннар дагадохийтача нийса хургда: адамлен историчухь, яздаьд цо, бекхам мо цхьа хIама да, хIаьта исторически бекхама законагIа доал де бела болчо ирду герз цунна шийна духьала доал. Ядерни герзаца иштта хила а хилар. Iилмана карагIдаьнна сийлахь-доккха хIама — атомни энерги къаеллар — нах хIалакбара тIадерзадича. ядерни тIом ца хилийтара а адамле кIалхарьяккхара а Советски Союзо цунна духьала хургдар хьадир.

Ядерни бомбаш а ракеташ а Iоаярах машарга бода никъ лерхIара духьала хиннад вай массаза. хIаьта хург я да. А, ядераш гера юкъе ца даккхар мара. къалхарчунца ядерни хIама тохара доктрина хьал ца лацар мара, гера Iоадар соцадар мара дац машара гIулакх деш. Цудухьа дерригача мехкашка иштта шерра хьалдаьнай Варшавски Договора мехкий предложенеш. Ю. В. Андропова оттаяь конструктивни, реалистически инициативаш.

Коммунистически партеша шоашта могар ду тIема кхерама духьала къовсам лоаттабара адамаш гIоаттадеш. Вай парти санна, уж а тIехьа я ядерни тIема кхерам дагабоалла тайп-тайпара политически а общественни а низаш эгтара шерагIча тайпара шоайла гIулакхаш леладеши дувцар кхетадаши хилийтара.

Вайна хов реалистически уйла еча паччахьалкхен деятелаша дунен тIарча политикана влияни елга. Машар безаш йола политика чакх а йоахаш, вай дог доах шоашта а хургйолча тIехьенашта а машар хулга хьашт долча халкъашто хьалхара шоай декхар къастадеш цар шоай гIулакх чакхдоахаргхилар.

Вай дах, дунен тIом хьара кхерам а из ца болабалийта могаргдола низаш а цхьатарра дегIаухача хана. Ший арахьара политика а дунен халкъашта юкъерча арене лоаттабу идеологически къовсам а чакхбоахача хана КПСС-о теркалду из. Цо дIахо йодача хана а хьагучадоахаргда империализмана дагалаттараш, цун тактика, дешаца а гIулакхаца а дIагойтаргда Советски Союз ядерни тIом ца хилар ловш йолга. Идеяй къовсамах паччахьалкхенашта юкъера конфронтаци хилара духьала да вай. Машаре цхьана дахарал совгIа паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхий кхы тайпа корта бола кIийле я а яц е хила йиш а яц. Цу тайпара я вай парте хувцалуш йоаца позици.

Марксизма, ший къаьнаьа чакхдоалаш аьлар Б. Н. Пономарева, ший тайпара кхел я, общественни уйлан цхьанна а кхьча течене хила а хиннац е я а яц из морг. Марксал тIехьагIа дIадахача бIаь шера цун хьехам бIаьхий баьб дунен халкъашта юкъерча болхлой а берригача революционни болама а Iалаьмате йоккхача опыто. Ленин бахьан долаш марксистски теори дегIайоалаеча бIарча керда зама хьайийлай, хIаьта керттердар — из вахаре толаме юкъейоалаелга. ХIанз Iилман социализмо шийна чулоац, ховш ма хилара, эгтара хьалха сийлахь-боккхача Октябра яр а йолаш котйийнача социалистически революцей опыт а, СССР-е дегIаенача социалистически общества опыт а, дукхача мехкашка социализм хьалъяра опыт а. Махбаь варгвоаца гаьз кхаьчай адамленга: болаш ба социализм хьалъяра хьехам а реальни йолаш йола социалистически общество а. Империализмаца лоаттадаьча халача тIемашка ше лораяй цо, хIаьта бIубенна дIахьалхашкахьа а йода.

Марксизмо, Ленина ма аллара, «адамлен уйла а культура а дегIаяра ши бIаь эзар шерал совгIча хана хиина маьхе мел дола хIама чу а лаьца, чакхдаьккхад». Маркс ше хиннав принципиальни, Iилман никъ нийса лелабеш, тешаме, бехктоккхам кхетабеш. Из белгалвоалар ший дегIаца лакха дисциплина хиларца, кIаьд ца луш къахьегарца, ше де дагалаьца хIама тIагIертта. юкъагIа ца дуташ чакхдаккхарца. Цудухьа Маркса хьехам, Энгельса а Ленина а бар санна боазар — боккъонца йолча культурага кхачара дикагIа йола способ хиина ца Iеш, кхетам балара, идейни, духовни вIаьхий хилара а нравственни эргаьалара а цIакхха кхоача ца лу хьаст ба. Вай вахара а къовсама а актуальни декхараш толаме кхоачашдара цу хьастах пайда эц вай.

Iомаяр, лораяр, дегIанхувлар, тайп-тайпарча хьалашка практике кхетамца пайда эцар — лоацца аьлча цу тайпара гIулакх леладу вай парте Iилман социализмаца. КПСС-а, болхлой класса хьаштий, халкъий кортамукъален ирази бахьанце боккъонца болча берригача къовсамхошта Iилман социализм, марксизм-ленинизм хиннай, я, хургья сердали хьаькъали духдувла хьаст, де лерхIачун тешаме а хьакъйле а къулба.

* * *

Докладага уйла тIаьхийтала а дийгIар дукхазза тIоараш детташ юкъагIа а яьхар.

Торжественни заседани дIакъовл аьнна хьакхайкаду. Зале ек «Интернационал».

Цул тIехьагIа хилар искусства мастерий концерт.

(ТАСС).

Саг ший кхела да ва

ХЬАЛКХУВЧА ТIЕХЬЕННА — АТЕИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Парте XXVI съезда решенешен КПСС ЦК «Идеологически политико - кхетамен болх тоабарах» болча социалон дIадехаш ма хиллара дешархошта атеистически кхетам бала тIерт тхо, — аьлар цу балха кулгалдеча политически экономи хьехача Грознерча учета механизаце техникума преподавателa Воробьев Михаил Дмитриевича. — Техникуме цIенхаштта теркам тIабохийт кагирхой материалистически дог-уйла йолаш хилийтара.

Техникуме вIашагIтеха я атеистически кхетам балара йола совет. Кхетам балара болх укхаза плавагIа беш ба. ХIара квартале оттаю бергболча балха план. Хьалхарча курсе дешабагIарашта атеистически кхетам балара болх гаргазза ба царна школе луш хиннача кхетама, уж курсера курсе ме боал кIоарг а бу, чоалхане а боакх из.

Техникума хIара отделене арадувл «Къона атеист» яха пенгазет. Цу тIа преподавателаша а дешархоша а язду динах лаьца. Цу газеташ тIа хул динах философаша, Iилманхоша, яздархоша дувцар. Дешархоша язду шоаш бахача моттиге ди лелабераша деча, вай заманца тарлуш доацача гIулакхех, шоай нийсархошта динах лаьца хетарех.

Техникуме дешархошта хьокх динах доала зуламаш гойта кинофильмаш. Дешархошта атеистически темагIа йола лекцеш еша Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен университетен, историе, филологе, социологе Нохч-ГIалгIай институтен преподавателаш хьех.

Техникуме боккха теркам тIабохийт динах тешаш бола дешархой гучабахара, царех хIаранеца къаьстта болх бера. Из де лерхIаш хIара шера цига дIахьу анкетировани. Анкета тIа оттадьча хаттарашта жоп лу хIара групперча дешархоша къаьсткъаьста, шоай цIи анкетана кIал а ца язъеш. Из ду дешархочунга хьаккхашта динах шийна хетар аздайтара. Иштта къоастаду группе динах ца тешаш тешаш мел кагирхой ба. Цул совгIа, группашка нийслу цу хьакъехьа шекбараш а.

Анкетирована ярца гучадоал малагIча группе мишта бе беза атеистически кхетам балара болх. Цунга хьежжа дIахо йодача хана де деза гIулакхаш белгалдоах, уж кхоачаш а ду.

Классий кулгалхоша доккха дакъа лоац дешархошта материалистически кхетам балара балха юкъе. Цар преподавателаш оарцагIбоах шоай предметаш хьехача урокаш тIа кагирхой интернациональни, атеистически кхетам лакхбара.

ХIара шера техникуме дIахьу атеистически кхетам балара кIира. Цу кIирагIа хIара групперча дешархоша цхьан лостаме берзабийн болх бу, арадоакх динах дувцаш дола пенгазет. Иштта арадаьхача газетий конкурс ю. Цо хьахорж газеташта юкъера шоай чулоацамга а оформленега а диллача толашагIдараш. ХIара отделене газеташ иштта хьакъоастадаьчул тIехьагIа, царна юкъера а толашагIдараш белгалдоах, уж дувц отделенешкарча дешархошта.

Цу кIирагIа отделеней заведующеша, классий кулгалхоша, преподавателаша, хIаьта иштта дикагIа кийбенна болча дешархоша группашка атеистически дог-уйла чIоагIъяра тIаерзаь беседаш ю.

Дешархоша группашка еш шоаш язъянь атеистически темагIа йола рефераташ. Классий кулгалхоша царех дикагIъдараш хьакъоастаю.

ХIанз техникума преподавателаш а дешархой а кийчлуш ба атеистически кIира дIададахьара. Белгалдаккха доагIа техникуме бусалба, кераста, кхыбола ди лелабеча нахах хьабаьнна кагирхой хилар.

Бакъда, массанех а лаьца аьлча, хьатIаккувш йолча тIехьенна юкъе хайра дакъа дац динца оагIув бехкаш. Иштта яьча анкетироване хьахьекхар техникуме деша багIача нахах 18 саг мара динах тешаш ца хилар. Уж а техникум чакхйоаккхача юкъагIа цунцара хийра бала тарлуш ба.

Классий кулгалхошта юкъе атеистически кхетам балара болх дикагIа оттабаь хиларца белгальянкха йоагIа бухгалтерски учет хьехаш йола Гелогаева Залпа Хамидовна. Цо кулгалдеш бола кхоалагIча курсера дешархой чIоагIъенна атеистически дог-уйла йола нах ба. Иштта дика оттабаьб цз болх экономика хьеха Бейлина Нина Львовна кулгалхо йолча кхоалагIча курсерча техникашта юкъе а.

Техникуме баь ца Iеш атеистически кхетам балара болх бу дешархой общежитешка а. Цига ю тайп-тайпарча темах йола беседаш. Масала, цига хиннай нераста ди хьабаларах, къорIа хьехам лаьтта хьахинна хиларах, дика реакционни чулоацамах йола беседаш. Иштта йола беседаш яра мехкарий дика хьагулбу цар воспитатель йолча Сагова Тамарас.

ХIаьта белгалдаккха доагIа техникуме мехкарашта динах дола баьдараш дIадовзийтара тIаберзабаьча балха дукхагIа теркам тIабохийташ хилар. Из хIама лер йоацаш доац. Дешархоша лаьяьча рефераташта юкъе белгтала дикагIа хилар, масала, кхоалагIча курсерча дешархоша Амриева Фатимас, Ильина Натапас, Старокожева Ленас, Гаджимурзаева Адорьяс, Ханапиева Зубайдата, Висханова Хадижата лаьяь рефераташ.

Амриевас дувц шё язъяьча реферата тIа бусалба ди хьабаларах, из вай Нохч-ГIалгIайчене хьахкхачарахи дIабаржарахи. Цо белгалдоаккх революци хилалехьа бусалба дино лоаман кхалсаг цхьаккха а бокъо йоацача йоаккхаш тоIаяь хиларах. ШариIата бокъокагIа из дезде ма ярра лей а хинна дIаотта езаш хинна хиларах.

Хоаш ма дий, яхаш дувц цо ший реферата тIа, кхалсаг, нана бера эгтаре хьалхара кхетам луш йола саг хилар. ТIаккха дIалачча хана дино тоIаяьча наьна фу кхетам бала йиш хилай? Цукха шийна а хийтта хиле мег сага захаре кхел хьалххе а сигала къоасталь я, аьна. ТIаккха цунга хьежжа мара хила йиш йолаш хилнабац цо ший берашта луш бола кхетам а.

Цу хана кхалсаг малача сага кийсса лаьрхIа яцар хьаькъала а. Цун кхетам лохагIа хийттаб. Кхалсага кхетам малача сага сакиа лакха хилар вайна тахан гуш да, яхаш дувц цо. Дукха ба кхалнах Iилманхой болаш, лусашка, школашка хьехаш, пачхахьалкхен доккхача гIулакхаш тIа болаш, халкъа боахама специалисташ болаш.

Республика а мехка а вузашка хIанз дешаш ба зовраш бола нохчийн гIалгIайн кхалнах. Царга тахан кхоач къорIа хьехам а боацаш, коммунистически хьехам. Из ба дунен тIа эгтара нийсагIен бакъболен хьехам.

Амриевас санна, ислама реакционни чулоацам гучабоаккхаш язду шоай рефераташ тIа Ханапиева Зубайдата, Висханова Хадижата, Гаджимурзаева Адорьяс, кхычар а. Рефераташ язъяро кхы а кIоаргбу дешаркой атеистически кхетам.

— Техникуме беш бола берригa а атеистически кхетам балара болх айхха бийза бу интернациональни кхетам баларца, — йоах Воробьев Михаил Дмитриевича. — Тха техникуме деша боагIа тайп-тайпарча къамех бола кагирхой — нохчий, гIалгIай, эрсий, украинцаш, дагестанцаш, ермалой, калмыкаш, кхыбараш.

Царна юкъерча доттагIала гIулакхашца, цар цхьана долча вахарца дувзаш ду техникуме атеистически интернациональни хьехамаш.

Оаха ю туристически походаш, экскурсеш. Цига а найда эц дешархошта атеистически интернациональни кхетам балара. Масала, ешн автобусаца городе Орджоникидзе даха хилар тхо. Цига тхо хьежар Ленина соратнике Орджоникидзен Кировси музее. Кавказе тайп-тайпарча къамех болча наха, эрсашца цхьана, Советий Iаьдал чIоагIдеш лоаттабаьча граждански тIемах дола дукха хIамаш дайзар.

Тхо хилар планетаре а. Геттара безамё хьийжар кагирхой цига хьахьокхаш хиннача седкъий сигалсига. ХIаьта маьждиге (хIанз цига музей я) даха долаш тхона дайзар Кавказе бусалба ди гIалгIашта, хIирашта, нохчашта, кхычарна юкъе дIа мишта баьржаб.

Дийша арабовла специалисташ боккха коммунистически кхетам бола, шоаш болх беш хургболча коллективашка коммунистически идеяш йоаржаергйола нах хилийта гIерт техникума администраци, партийни комсомольски организацеш.

Ю. ЧАХКИЕВ.

ЛЕНИНГРАДСКИ ОБЛАСТЬ. Шоай Первенца 45 ди далара юбилей белгалйир дукха ха йоацаш город Пушкинерча юртбоахама хьайбаш дебодарен генетикан Еррит-союзни Iилма - тохкама института Iилманхоша. Дунен Iилман практике эгтара хьалха пробирка чу ший вахар хьахийна дола Iасил-юбиляр дика хьал долаш да. Iасил моташ а дика лелалуш а да. цо хIама дика дуъ. из сихха дегIадоагIа. хIанзе а 80 килограммал тIехдаьннад цун дозал.

Эксперимент толаме чакхъяларах лакхапродуктивни хьайбашта генетически «конструировани» е перспектива хургхиларах тешаш ба Iилманхой. ДикагIча фух долча доахах йола оплодотворени яь яйцеклеткаш могашал дика йолаш а лазарашта дукхала оттаруш а долча моллагIа дарош санна долча доаханах дIатоха йиш я. Теоретически тохкамаша хьахьокх Iатто ше мел бахача хана 10—12 цу тайпара лакхапродуктивни дола Iасилг де йиш хилар.

Дукха ха йоацаш эмбрионашта культивировани яра йолча лаборатори болхлоша Дубовицашкарча хьайбаш леладара Еррит-союзни институте евай шоай вахар пробирка чу дIадоладаь йола массехк эмбрион. хIаьта Iаттахреципиенткaх уж дIа а техай… Цхьа ха яьлча Первенец ший вежарашцев йижарашцев вIашагIкхета тарлу.

СУРТА ТIА: Iилман болхлой (аьрдехьара аьттехьа) Т. И. Кузьмина, З. И. Мамарова, профессор А. К. Голубев хаддаьча бIарг лоцаш ба Надежда яхача Iаттиген Первенец аьнна цIи тилаьна Iасилтаген.

И. АДАМОВИЧА сурт.

ТАСС фотохроника.

КОЛЛЕКТИВНИ ПОДРЯДА — ШЕРРА НИКЪ

Республика колхозни совхозни производствана коллективни подряд юкъелхьара хетаь йола совещани хилар самарддийнахьа Грозне. Цига дакъа лоацаш бар районни агропромышленни объединеней начальникаш, КПСС райкомий юртбоахама отделий заведующеш, колхозийи совхознийн кулгалхой, керттера экономисташи бухгалтераши, «Госкомсельхозтехникен» «Сельхозхимен» кулгалхой, юртбоахама кхыча ведомствий кулгалхой.

Совещани хьайийлар КПСС Нохч - ГIалгIай обкома секретара Д. Г. Завгаева. Цо белгалдаьккхар лаьтах, техниках, кхыча материальни ресурсех капитальни вложенех юрта боахаме эффективнон дикагIен пайда эцара колхозашкен совхозашкен коллективни подряд юкъехьолгa, тIехьа а ца тетташ, лоацача хана вIаштIехьдаккха дезалга. Цу гIулакхо Iалащдергда чурта кхоачамех бизза пайда эцарал совгIа планови, пачхьалкхен, къахьегама дисциплина чIоагIъелга, кадрай бехктокхам лакхбелга, из дIакхоачаргба ялатан доакъарем лаьрхIа йола культураш, шекара свеклаш, генараш, хьайбай продукташ дикка алсам а йоахаш дIадахача шере тIадиса декхар кхоачашде.

Гулбеннарий теркам чIоагIа тIа а бохийташ. Д. Г. Завгаева дIахо дийцар коллективни подряд юкъейоаларо звенош, бригадаш, отрядаш вIашагIйохкача царна планови задании хьакъоастаеча, договораш еча, лаьттаца, техникаца, фуца, удобренешца, кхы эшарашца уж Iалашьеча колхозий, совхозий кулгалхоша, парткомаша, профкомаша де дезача цIенхашттан бехктокхамен долча балхех лаьца.

Республика колхозашкен совхозашкен коллективни подряд юкъейоалаяра де дезарех лаьца къамаьлаш дир: Т. В. Дмитриевас — Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама министерства къахьегамен алапен отдела начальника, А. А. Абрадина — юртбоахама министра заместителa, Л. Н. Шаповаловас — Щелковской района «Коминтерн» яхача колхоза керттерча экономиста, В. Я. Секретовас — юртбоахама министерства финансови отдела начальника, А. А. Сандова — Нохч-ГIалгIай АССР «Госкомсельхозтехника» председателa.

Совещане балха дакъа лоацаш хилар Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председателa хьалхара заместитель, республикански агропромышленни комплекса совета председатель С. Н. Кожуховский.

С. АУШЕВ.

Дика хоамаш

«Октябрьнефть» НГДУ коллективо мехкдаьтта даккхара хьалхарча квартала задани хана цхьа ди-бийса хьалха кхоачашъяьй. Планал совгIа даьккхад 2200 тонн гарта «Iаьржа дошув», задании совгIа маьхела кхоккхай 150 эзар совгIа сома маьха товарни продукци.

Социалистически яхье хьалха латташ ба укхаза Ерканди Клим Валасанович керте латтача цхьоалагIча промысла мехкдаьттахойи Чередниченко Михаил Петровичен Дербеденев Сергей Владимировичен кулгалдеча бригадай коллективаши.

* * *

Апреля шоллагIча ах бетта чотагIа болх беш ба Октябрьски бурув тохара балхий управлене болхлой. Ер шу доладелча деза цар тохад 11600 совгIа метр бурув, цунах планал совгIа тохар 2200 метр совгIа а долаш.

Къахьегама овсарле лакхъяра задани 134,4 процент кхоачашъяьй, хIаьта цхьан станокаца бетта бурув тохара йолча сухала задани дикка тIехкхоачашъяьй.

Б. КОСТОЕВ.

Дош лу тIехьабусарашта

БОЛХ ТОАБАРА ЭША ТОРОНАШ Я

ДIадахача шера шийна хьалхашка хьуттача декхарех лоархIаньц тха совхозе коллектив. Кхоачашдаьдац ялаташ кхедаре а дехкаре а декхараш. ДIадахача шера ка болча алатий хIара гектара тIера чуийцар 11 центнер мара яц, план 20 центнер хиннача. Районе эгтара лохагIа бар соахна тха совхозе комсий хьувкъам а. Кхоачашдаьдац оаха кхийола юртбоахама культураш кхекра дехкараш а. Лоацца аьлча, пачхахьалкхенна дукха зе деш чакхдаьккхад тха совхозе пятилетка шоллагIа шу.

ДIахо йодача хана совхозе боахам лелабера гIулакхаш иштта хила йиш йоацилга, хьалхашка латте декхараш дизза кхоачашдара, районе хьелхе латтача боахамий мугIарашка дIаоттара мел эша торонаш совхозага йолга гучадоаккхаш чакхъяьлар дукха ха йоацаш КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеш ювцаш тха совхозе хинна болхлой собрани.

Цига цхьабола специалисташ бар совхозо шийна хьалхашка латта декхараш кхоачаш ца дара бахьанаш Iалама хьалашка даьха гIерташ. Цох хIама хилабар. Совхозе кхаш леладара болх техкача гучадаьлар юртбоахама культурай хьувкъам лоха хилара керттера бахьанаш кхаш леладара культура лоха хилар, агротехника бокъонаш телхалр долга.

ВIашагIкхеташ да тха совхозен «Сагопшинский» совхозен ялаташ кхедеш дола кхаш. Лоаллахоша хIара гектара тIера ткъо совгIа центнер ка бола ялаташ чуйийд, хIаьта тха совхозе чуйицар цох ах мара дац. Иштта дукха цIенхашттара кхоачамбоацараш хиннад комсаш, кхийола юртбоахама культураш лелаеча а.

ДIахо йодача хана уж кхоачамбоацараш ца хилийта, йолаш йолча торонех пайда а эцаш, кхаш леладелга белгтала тоаде, совхоз районе хьалха латтарий мугIарашка яккха лаьрхIад совхозе къахьегамхоша. Цу гIулакха мел эшар тхога долаш а да — дика лаьтташ, хIанзара нна бола техника, лакха говзал йола механизатораш.

Кхашкарча бIаьстан балхашта лертIа дика кийчо ярца дIадоладе лаьрхIар саха совхоза болх тоабелга. Цу наькъа тIа хьалхара толам баьккхаб ала йиш йолаш да тхо. Совхозе йолаш йолча 51-нех 42 трактор тахан болх бара кийча я. Соахка гурахьен укх Iаьи 24 трактор тоаe езаш дар тхо планах, цу хана оаха тоаяьй 28 трактор. 20-ча феврале тоаяь кийчой мугIаре дIаоттаьяй совхоза ерриге юртбоахама инвентаръ — 14 селка, царех кхоъ хьажкIаш дIаюраш а йолаш, йиъ культиватор, бархI кух, макхаш, кхыйола техника. Иштта хана хьалха тоаяь яьхай хьажкIаш чуэца, силос хьокха комбайнаш. Ялаташ чуэца ялх комбайна я совхозага. Царех йиъ тоаяьнай, хIаьта юхейиса шиъ хIанз тоаяь йоалаш я.

Из боккха толам ба совхоза кхоачамга хьежача хIаьта а. Юртбоахама техника дIаоттаe моттигаш, из тоае мастерскеш, автомашинашта гараж яц совхозе хIанз а. Геттара эсала латт техника тоаяра эшача хIамашца совхоз Iалащъелга. Цу хьакъехьара боахама заявкаш кхоачашъяц «Сельхозтехника» служебаша. Лоаллахарча республикашка а ухаш леха еза трактора, комбайна эша хIамаш.

Цу хьалашка техника бIаьстанга кийчъеш хьинар кхо ца деш къахьийгад укх Iай итташ болча совхоза механизаторaша. Царна юкъе ба трактористаш Беркинхоев Хьусен, Мартазанов Сулейбик, Мержоев Ахьмад, Киев Саламхан, сварщик Тумгоев Ахьмад, дукха кхыбараш.

Укх бIаьсти дIае еза совхоза цхьа эзар совгIа гектара тIа тайп - тайпара культураш — 400 гектар хьажкIаш, царех 250 гектар ялатийна лаьрхIа а йолаш, 100 гектар генараш, кен, судаика, горох, баьцдарараш.

Феврале совхоза партийни собране йийца а йийца чIоагIъяьй бIаьстан балхаш ханнахьен дикен чакхдахара план. Профсоюза комитетаца цхьана къоастадаьд дикагIа болх бераш морально а материально а белгалбахара хьалаш. Балха планаш а социалистически яхь лелаяра хьалаш а дIадоваийтад бригадашка, отделенешка болх берашта.

Хьувкъам луш йола комсаш а совхоза йиъ бIаь гергга гектара тIа. Ханнахьа тоаяь, кийчъяь лькхай царна Iунал дара оша ерригa техника а. Iай йIайха эттача ханах пайда а эцаш 63 гектара тIера шпалера тоаяьй совхоза комсаш хьагучандара балхаш дIадоладеш.

ЦIенхаштта йоакхо яьй боахаме укх шерарча хьувкъама тешшаме лард йоллара. Совхка туралья дIадийнад 830 гектара тIа ка бола ялаташ. Укх Iай цар тIа минеральни удобренеш тайсай.

Укх бIаьсти хIамаш дIаювргйолча дерригача кхашка зебе аьхай. «Сельхозхимен» механизаторий новикъостацца а оахош а 10000 совгIа тонн ширдаьнна кхо диллад кхашка. Хьувкъам лакхбара новкъостал дергда цо а.

Эгтара хьалхара кхашкара бIаьстан балхаш дIадоладаьд совхоза механизаторaша. ТIоадал чусоцаяра зебе макхаш доахаш, культиваци еш ялаташ дIаде хоаш кийчдеш ба уж укх деношка.

Сихен дикен кхашкара бIаьстан балхаш чакхдаха, укх шерарча хьувкъама тешшаме лард йолла лаьрхIа хьинар кхо ца деш къахьегаш ба совхоза кхаш леладераш укх деношка.

КПСС ЦК ноябрьски Пленумо юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачаш а деш, болх белгтала тоабе, тхоай совхоз хьалхалаттарий мугIарашка дIаоттае лаьрхIа ба тха совхозе къахьегамхой укх пятилетка шерашка. Из тхоай вIаштIехьдаргхиларах дог тийша а да тхо.

Хь. БУЗУРТАНОВ,
МагIалбикерча М. Горьке цIерагIча совхоза директор.

Наьха хьашташ теркалду

Назрановски районе бахача наьха хьашташ дизза кхоачашдара оарцагIбаьнаб кооператораш. Атта дацар дIадаха шу. ХIаьта а оаха кхоачашйир тхоей планаш. Къаьстта дика къахьийгар общепита предприятей балхахоша. Кхачан програма кхоачашъеча юкъе да цар а хоалуш дакъа. 8,9 процент тIехкхоачашйир общепита 1982 шера план.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша чIоагIа йоакхо ю, пайда а эц районе шерра лаьрхача социалистически яхьах. Цо гучайоахийт керда торонаш, айду балхахой хьинар, эцархоща гIулакх леладара культура лакхъяйт. Яхье хьалле а лелаеш районерча бахархой хьашташ дика кхоачашдарца белгальяьннай дукха коллективаш. Царна юкъе З. Векова, М. Чергизова, Л. Татриева, Д. Харсиев, Р. Арсельгова, Р. Местоева, Ф. Оздоева керте латта коллективаш. Шоаш наха безабалийтаб автоматаэвнай водителаша А. Албогачиева, С. Албогачиева.

Райпо администраце, партийни организаце дикка терко ю района юрташкарча наьха хьашташ ма хулла дикагIа кхоачашдара. Навсар-Керте «Хозтовары» тика хьайийллай, Яндаре хьалхьяьй керда ларен. Укх шера Назране базара коа шиъ, Кантышеве цаI хьаелларгья тикаш. Товаргья Экажкъонгай-Юртара «Выттехника», «Промтовары» яха тикаш. Цу массане дукха атто ергья юрташкара бахархошта. Цул совгIа, райпо тикаша кIирандийнахьа базар тIа кхухьаргда товараш, хастакаста чакхйоахаргья ярмаркаш. Кхы тIа а шердерга кредитах товараш дохнар, хьалхе хьанйдергда мебель ошаш болчаргара оаказаш.

Февраль бетта деза кердача хьисапе болх бе йолаеннай райпо предприятеш. Шоаттея кIирандин салоIа денош хургдоацаш оттадаьд. Дийнахьа 12-ягара 14 сахьат даллалца къайла хургьяц тикаш. Керттера тикаш сарахьа 20, дежурни ярш 21 сахьатата кхачалца болх беш я. ТIаккха централни универмаг, заводской районера хозмаг, мебель йохка тика салоIа денош доацаш болх беш я. Универмаго делкъа хана дIа ца къовлаш болх бергба. Из дерригa лоартIаме да. Амма тоъам болаш дац.

Коммунисташа партийни собране массайттаза дийцад районе тикаш да тоарах. КIезига я уж городе а. Тикар хьалье аьнна республика Министрий Совето шоашта енна заданеш кхоачашъяц совхозаша, укх тIеххьарча шерашка райисполкомо а цкъа помещени еннац тика хьаеллара. Цу кхоачамбоацараша вIаштIехьдалийтац бахархой хьашташ дизза кхоачашделга.

ТIаккха тха балха тIа а да кхоачамбоацараш. Цхьаболча йохкархоша гIожа телхаю торговле бокъонаш, сов ахчаш доах, йоагIача тайпара увзац продукташ, охца ба эцархошца, дIалечкъаду цхьацадола товараш, телхаю балха дисциплина. Алхха укх тIеххьарча ях беттаа цу тайпара гIулакхаш гучадувлийта 7 саг балхара дIаваьккхав, 30 цIенхаштта бехктокхаме эзав.

Партийни организаце шай болх тIаберзабаьб долаш долча кхоачамбоацараш дIалакхара, балха культура лакхъяра, мах беча болхлой дисциплина чIоагIъяра. Райпо коммунисташа ерригa торонаш оарцагIйоахаргья наьсархой хьашташ дикагIа кхоачашдара.

А. МЕСТОЕВ,
Назрановски райпо партийни организаце секретарь.

Пятилетка хьалхарча кхаь шера план Сийлахь-боккхача Октябра 66 шу дузача денга кхачалехьа кхоачашъе лаьрхIад Грознески «Электроприбор» завода дукхача болхлоша. Царех цаI я гальваник, коммунистически къахьегама ударник Фигурова Тамара Павловна. Цхьа смена дIаьахийтан цо ший норма 115 процентал чухьнахьа кхоачашъяь. ХIанз укх шера шоллагIча ах шера чотагIа из къахьеташ йола массехк бутт бияб. Цо хьаеш йола ерригa продукци цкъа дIаелча юха ца ерзаеш дIайохийт.

СУРТА ТIА: гальваник Т. Фигурова.

И. ПЛИЕВА сурт.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера 8 феврале тха газета тIа араьлар «ДоагIаш дола къамаьл хиланзар» яхаш корта болаш йола собкора А. Харсиева изъяь критически корреспонденци. Цу тIа дувцар МагIалбикерча электрическтанен йовхалан йолча предприяте къахьегама дисциплина чIоагIъяра деша хетаяь кхла езаш хинна болхлой собрани графиках цкъа ца хулаш йиса хиларах. ШоллагIча дийнахьа 70 сагах 17 сага мара а воацаш собрани хилар. Цига а цхьаккха доклад а йоацаш цхьа иттех минута къамаьл дир предприяте керттерча инженера, кхы шиъ саго. Цига дувцаш дар дIаяздеш саг вацар, президиум а ца хоржаш дIаболабир собране ший болх. Яьй алийта яь собрани яр из, яхаш яздора газета.

Цу критически корреспонденце тIа дувцаш дар бакъда, яхаш редакцега хоам бу КПСС Малгобекски горкома хьалхарча секретара П. Бусева. Малгобекски горэлектротеплосета балха тIа нийсденнад уж кхоачамбоацараш. Уж дIацахара де дезар ца дарех балха тIера дIаваьккхав горэлектротеплосета директор М. Мальсагов.

КПСС горкома промышленно - транспортни отдело белгалдаьхад цу предприяте балха тIа нийсденна кхоачамбоацараш дIадахара, кадрашца горэлектротеплосеть чIоагIъяра, къахьегамен производственни дисциплина тоаяра де дезараш.

• *ДIаяхача заман тIехьадисача гIулакхашца — къовсам*

Вай дог кхард царех

Советски нах коммунистически санкхетам болаш, пачхахьалкхен законаш, социалистически общежите бокъонаш лоархIаш кхоачашъеш хьалхехебелга боккха лоархIам болаш гIулакх да.

ДIаяхача замах юхедиса тIехьадисараш наьха санкхетамера дIадахар, цу даькъе моттигерча Iаьдалий ларде хьахуллараш а, парте даим ший массазара декхар лийрхIад. Царех цаI да шийна йоI езарах кхоачам а бий, цун шийца безам хилар е ца хилар вIалла теркал а ца деш, зIамигача саго ахча хьисапе из йодаеш хилар. ХIаьта вай замалахьа из де нарагIдаргдацар царна цIагIа, школе, бакача-лелача нийса, бакъахьара кхетам беинабаларе, гаргарча наха шоаш хьаллоацаргбоацилга уж кхетадеш баларе. Цул совгIа, цу тайпара зулам лоаш деча хана цар когIортилга ю кхалсаг цхьаккхача даькъе ца лоархIача дина хьехамах.

Укх шера январь бетта Наьсарен района Пхьилекъонгий - Юртарча Нальгиев Махьмада Iийсас, Нальгиев Къурейша Гелане, Нальгиев Ахьмада Беслана шийга да балхара чуйодаш хинна П. Б. Цечоева йодаяьй. Автомашинаца хьулаяь из дIайигачул тIехьагIа из йодаяьча цхьане сесаг хилара из раьза е гIийргаб уж.

Из бахьан долаш ЦечоевгIарнен НальгиевгIарнен юкъе дов хьайчад. Уж вIаши гIертача юкъа цхьа саг вийнаяв, шоллагIчоа хала човаш яьй. Из хоам дIахезар ерригача районе, хIаьта общественносто чIоагIа бехк беш бийца а бийцар зуламхой.

Хеталора, иштта доккхача зуламга кхаьчача цу хIамо цу тайпара саг йоалае дагахьа бола кхыбараш а юхатоваргба, аьнна. Амма из ишта хиннадацар. Ши кIира даьлча цу юртара Осканова Аьсет город Назране йолаш йодайир.

Из зулам даьраш бар цхьаннахьа балха-така боацаш лела вежарий МужухоевгIар Башири Амири, цар йиша Мовлатхан, кхыбараш. ХIаьта йоI цар йодаелга хьалхе ховш а цу гIулакха мутIахьа йолаш а хиннай цу кхалсага мар хила гIийртача Амира нана Мужухоева Сацар.

Вурийтта шу мара даланза вар Абадиев Лом-Iаьла, хIаьта законодательствата диллача саг йоалаяра ха тоъаш вацар из. Из иштта дале а, 1982 шера январь бетта ший доттагIашца БархоноевFатима йодаьй цо.

Цо из зулам дара бахьанаш тохнаш гучадаьлар трикотажни фабрика бехктокхаме болхло волча цун даь Оздоева Махьмаден наьна Абадиева Хаварен оагIорахьара цхьаккха тIахьожам боацаш из ший мукъагIа лелаш хиннилга. 1980 шера бархI класс яьккхачул тIехьагIа школе дIахо ца дешаш дердайна хьувзаш хинна из.

РСФСР Уголовни кодекса № 233 йолча статьяс сесаг е дагахьа кхалсаг низагIа йодаьча сага шин шерага кхачалца набахта чувалла ха тоха бокъо лу. ХIаьта даим яхар санна цу тайпара зуламаш дераш законагIа боаттIача бесса бехктокхаме а оз.

Района администратавни органаш декхарийла я моттигерча Iаьдалий ларде деш дола цхьаь цаI зулам къайлахьоргдоацача тайпара шоай болх вIаштIехьбаккха, цхьанкха зулам бехкам боацаш ца дита.

Цу тайпарча хард наьнъа тIа бувла кагирхой кIеэнтагIа хургба, нагахьа санна цIагIа, школе е дешара заведене, болх беча царна боаттIаш бола кхетам лоийл, уж бакъахьара самалаш йоахкаш хуле.

Цу хьакъехьа, СССР Конституце тIа ма аллара, дукха де декхарийла я къахьегама коллективашкара, дешара заведенешкара общественни организацеш а. Цхьан дешаца аьлча, вай массаза оарцагIвала веза советски законаш дизза кхоачашдайтара, вай социалистически вахара хьисапа башха-дикача традицеех мара бала гIертаргбоацаш къонабараш хьалхебе.

М.-Г. МЕРЕШКОВ,
Назрановски района прокурор, юстице советник.

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЯРА НАЬКЪАШ ЛЕХ

Общественни боахамерча балхахой къахьегама эффективность лакхъеча чIоагIа лоархIаме я Iилма-техническн прогресс. Iилма-технически прогресс юкъейоалаярца Iалашдаьд заводе къахьегама овсарле бархIлагIача пятилетка 79,4 процент, ийслагIча пятилетке — 76,0, итталагIча пятилетке — 52 процент лакхъелга.

Доккха да Iилма-технически прогресс дегIайоалаеча изобретателашей рационализаторашей лаьца дакъа. 1980—1982 шерашка 500 гаргга вар заводе къахьегама овсарле лакхъярах йола предложенеш енна автор, производстве пайда ийцар 400 совгIа рационализаторски предложенех, царех пайда эцарах шера расчет йича кходаьр 50 эзар совгIа сахьат дар.

ИтталагIча пятилеткен цхьайтталагIа пятилетка йоаеллчеи заводе къахьегама овсарле дегIаахара кIийлен тIара влияни ль Iилма-технически прогресса лостам бар керда техникен прогрессивни технологии юкъейоалаяр, технологически процессаш эргаяьха тоаяр, производствана лоаттабеча аналитически тIальожама автоматизаци яр.

Анализо хьахьекхача тайпара къахьегама овсарле дегIаахара йоккхий резерваш йоахк кулгаца беча балха дIахо механизаци ярах. ЦхьайтталагIча пятилетке планоя кIилен тIа доал заводе кулгаца хьета къа кIеигдар. 1981—1983 шерашта йолча завод социально-экономически дегIаахара плана тIа белгалдаьд механизаце боарам керттерча производстве 3,3 процент, моахьаш тIадоттарен Iодахарен балхий — 7,4 процент, гIопи — уборочни, складской, упаковочни балхий — 15 процент лакхбе.

Мовльаш тIадоттара — Iодехара, ремонтни, транспортни, складашкарча балхий механизаце боарам лакхбарон технологически процессашта автоматизаци ярон йиш хулийтарга 1985 шера уж балхаш дерех 15 сагa къахьегам кхобе меттел, производства культура лакхъеи 200 гаргача сагӀ, цу даькъе 40 кхалсага, къахьегам иттача баккхеи.

Къахьегама овсарле лакхъярен балха хийах пайда эцилга тоадарен Iалаьмате йоккха резерв я къахьегам вIаштIехьабаккхара а цуниа стимулировани яра а бригадни форма дIахо дегIайоалаяр.

Къахьегам вIаштIехьабаккхарен цунах доатIар дIателарен бригадни форма хьаю профессеш цхьан таръярай гIулакхаш ду зона шеръярай эша шерра торонаш. Цунна новкъостал ду къахьегама коллективнай специфика ше: юкъара производственни задаин кхоачашъеш чIоагIа вIаши гIо дарон хьаллацарой, хIаранега баьча балхах кхоачашдар болхлой смежни профессеш ца Iомайича, знанеш, квалификаци, профессиональни навыкаш даим лакх ца йича болхлой, къаьстта къонабараш, ца боалача кхоачабеш долча массане къахьегамах тIеххьара хьакулачоах тийша хиларо.

Кердача тайпара йола бригадаш хьаиро Iалашду технологически оборудованех, бийдалах, материалех, энергоресурсех дикагIа пайда ийбелга, кIезигъю йоаш йола а харцахьа дIаухийташ йола а балха ха, хIаьта иштта новкъостал ду къахьегама чулоацам совбаккха. Из деш Iалашду производствана доал деча, къахьегама дисциплина чIоагIъеча, кадраш хувцалулта кIезигдеча болхлоша хьинарегIа лаьъа лоацилга.

ШоллагIа шу да № 15 йолча цеха 35 аппаратчик бригадашка оборудованена гIулакх коллективно цхьабарий метта шоллагIчар дара методах деш хьавоагIа. Къахьегам вIаштIехьабаккхарен цунна стимуловани ярен бригадни форма чуйихьай отделенешка, корпусашка, №№ 170-210, 7, 132 йолча, ремонтно - механически центральни ремонтно - механически цехай участкашка.

Кердача тайпарча бригадашка балхаш дераштa хьийтача кьих доагIар дIателар латт болхлой шоай бригада беча балхах тIеххьара хьакулашдар дукхагIен дикагIен хиларца, бригада хIара члене а ерригача бригада а къахьегама овсарлен дикали лакха хиларца, болхлоша ма хулда сихагIа смежни профессеш Iомаярца, цар творчески инициатива дегIаахарца, профессиональни навыкаш эргаяьха тоаярца болхлой материально хьаштдолаш хилара кIийлен тIа. Цу гIулакха тIехьа болх беш бараш кIеIагбалар бахьан долаш кходаьча алапе фонда ахча чотах хьийгача къих лушдар тIа а детташ материальни стимулировани ю кердача методагIа болх беш болча балхахошта. Беча балха дукхалга, боарамга, чоалхане хиларга хьежже 25 процентага кхоачаш тIатох тарифиц ставкаш профессеш цхьан таръярахи гIулакх ду зона шеръярахя. Къаьстта бехктрехкаме балхаш деш болча квалифицированни болхлошта бригада совета лехарагIа профессиональни говзал лакха халарех алапешта тIадетта лаьрхIад цхьоалагIа класс ярашта 12 процент, шоллагIа класс ярашта — 8, кхоалагIа класс ярашта — 4 процент.

Бригада баьча балхах дерригача юкъарча хьахииараштa юкъе хIара къаьстъача болхлочо лаьцача дакъа бахаа лоархIам баре, премеш хьожаеш юкъейоалаю къахьегаме лаьцача дакъа коэффициент (КТУ). Къахьегаме лаьцача дакъа коэффициенто хьагойт бригадерча хIара болхлочо баь болх дукхалга а дикалга а диллача мел мах болаш ба.

Коллективно цхьабараш ду гIулакхаш хувцалуш шоллагIбараца дара метод юкъейоалаяр бахьан долаш чIоагIъяьча нормативашка хьежача дукхалга диллача 20,5 процент кIезигбеннаб аппаратчикаш № 15 йолча цехе. Къахьегама овсарле 13,6 процент лакхъеннай, арахеца изопропилбензол 6,6 процент тIакхийттад, лакхденнад юкъера алапеш.

1983 шера кердача тайпарча 16 бригаде болх беш ва 185 болхло. Коллективно цхьабараш ду гIулакхаш хувцаш ду шоллагIбараша уж дара методаш къахьегам вIаштIехьабаккхара а цунна стимуловани яра а бригадни формаш яьшача ерригача коллективашка дикка тоеннай къахьегама дисциплина, кIезигденнад кадраш хувцалуар. 5,8 процент лакхбеннаб кадрай квалифицировани боарам.

Дукхалга диллача берригача завода болхлоех 23,4 процент лоац бригадашка вIашагIкхийттараша. Царех 76,5 процент лоац цхьан нарядах алапеш ийдераша. Алапе фондагара коллективни премн къахьегама юкъе даькъа лацара коэффициент екъ 16 коллективе.

Къахьегама овсарле дегIаяра керттерча факторех цаI я чIоагIа къахьегама дисциплина. Капитальни вложенеш е ца еза, амма дIадахар сиха юкъеттаотташ йола общественни рузкъа совдаккхара лоархIаме резерв я къахьегама дисциплина чIоагIъяр.

Завода ерригача цехашкен структурни подразделенешкен хаддаиза бу коллективай кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешка цхьана къахьегам безаш хургболаш наха кхетам балара, порядок чIоагIъяре, къахьегам вIаштIехьабаккхара тIаберзабаь боккха болх. 1980 шера 96 сагa — из а болха хаинх 0,2 процент хилар протул аш яр бахьан долаш яйна ха. Цул тIехьагIарча шерашка чIоагIа теркам тIабахийтар къахьегама дисциплина лакхъярен къахьегамцара гIулакх коммунистически Iаьдала гIа леладеш хургболаш заводa балхахошта кхетам баларен дешашта.

Производственни эффективности балха дикали лакхъяра, 1982 шера йола халкъа боахама плана задаиеш толаме кхоачашъяра тIехьа лаьржача республиканск социалистически яхье эттара лакхагIа толахаш дахарах социалистически яхьа итогаш еш КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара-кара тела ЦIе байракх еннай завода коллективана.

О. НИКОНОВА.

СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химзавода къахьегама гIулакхашта йола йоккхагIа йола инспектор.

Советски специалисташи Германски Демократически Республика специалисташи «Серп и Молот» яхача московски металлургически заводе керда сортопрокатни цех хьалъеш ба.

Из хургъя хIанзара тайптайпара металлопродукци арахецаш эггара кердагIа йола металлургически комплекс.

ХIанз укхаза сихха монтаж еш латт даймехка а доазол арахьарча а оборудованена.

СУРТА ТIА: хьалъеш латтача цехе. ГДР-ера специалисташ — Э. Тельмана цIерагIча еза машинаш еча комбината викал Михаель Хайбланни (юкъерва) «Сент» яхача комбината мастер Клаус Лаитен (аьттехьарвар) советски специалисташ — участка прорабаца Наулайнен Андрейца прокатни металлургически стана монтаж ииита с еза дувцаш дагабуулаш ба.

В. СОБОЛЕВА сурт.

ТАСС фотохроника.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Япове къахьегамхой чIоагIа лоаш ба шоай экономически политически бокъонаш лорас. тIом хилара бола кхерам дIабаккха. Берригача мехка гIолла уйх деношка чанхъювл гучаца халкъа хьашташ теркал ца деча, вахара боарм дIахо лохбарга, хьабе болх боаца нах дукхагIа ,хилийтарга. Маьхкара экономически кризис кхъяр-га кхоачадеш болча халкъа дукхьаларча правительства наькъа дукъала еш йола минтигаш дукхача наьха демонстрацеш.

СУРТА ТIА: паччахьалкхен гIулакхашъIарчар профсоюзаша вIаштIехьъяьккха Токио хиннa демонстраци. Плакаташ тIара лозунгаш: «КIезигъе тIема кийчояла еш йола расходаш!», «Социально Iалашо тоаье, образовани эртайоаихдаш тоае!».

ТАСС фотохроника.

Политически обозревателa заметкаш

КЪУЛБЕХЬЕН АФРИКА ХАЛКЪИЙ БАКЪДОЛА ГIУЛАКХ

Март чакхбоалаш Лиссабоне (Португале) хургъя къулбехьенгахьарча Африка «фронта юкхерча паччахьалкхенашарча» солидарноста дунен халкъашта юкъера конференци. Цо де лерхIар да ЮАР доазув долча межий халкъашта а, хIаьта иштта ЮАР шийна чурча къам мукъадаккхара тIехьарча къовсамхоштен цо оккупаци яьча Намибеиен деш дола а гIон уж хьалапари совдаккхар.

«Фронта юхера паччахьалкхенаш» — Ангола, Мозамбик, Зимбабве, Замби, кхьяраш къовсам лоаттабеш и африканска континента тIа колониализмахи апартеида системаш юхедисарашта дукхьала. Шоай нах а боабанташ Iалаьмате доккхий материальни эшаш а хулийташ (алхха цхьан Анголана даьд ЮАР а по хьаладьцача моттигерча раскольникеша а 7 миллиард доллар совгIа зе) цар лоаттабеча къовсама лоархIам региональни африкански гома чу ца хоеаш боккха ба. ХIана аьлча, укхаза латтар массане юкъарча машараи кхерамзлен кхерам тIатоссача вIашагIкхийттача империализман расизман инзий политикана дукхьалара къовсам ба.

Африка къулбехьарча даькъа тIара хьал тоалуш ца хилaрал совгIа, дIахо ирлуш латт. Из бахьан долаш дина дартдоаца хIама а хиле дIаотт дунен сообщества «Фронта юхерча паччахьалкхенаштен» моттигерча къам мукъадакхара боламан — Къулба-Малхбузен Африка (Намиби) Халкъа организацеиен Къулбехьен Африка Африкански къаман конгрессан (АНК) деш дола масса а оагIорехьара гIо шердар.

КIеанга дац цу даькъе деш дараш Социалистически мехкаша, масала, гIо ду «фронта юхерча паччахьалкхенашта» оборонни иза чоагIбара. Хьожарга вай кхы деце а, къулбаафрикански агрессорех Анголa доазонаш лорадара мел лоархIаме да Анголан Кубан тIема даькъе цхьан леладу гIулакхаш. Хозахета деш хIама дац тахан Претори а Вашингтон а селла цу гIулакха дукхьала ялар.

Социалистически мехкаш иштта дилла а хиннад хIапэ а да мукъадовлара тIехьарча къулбаафрикански къовсамхой тешаме союзникаш. ВIалла дукха ха йоацаш дар, африкански цхьоагIон Организаце генеральни секретара Эдем Коджо СССР правительствана а цун халкъа а къулбехьарча Африка мукъа яккхара болама цIенача дега тIара гIо дарагIа берригача паха хьалхашка барнал салаш, хIаьта из вIалла хьалхa аьнна а дац.

Цу регионерча халкъашцарча солидарноста лоархIам тIа-тIа боккхагIа хулаш боагIа дунен халкъашта юкъерча масштабе. Цуьна чIоагIа ООН а дунен халкъашта юкъерча кхыча организацен а инициативагIа чакхйоалаш йола империализма, агрессе, апартеида низаш деш бараш хьалловшаш йола, массови дискриминацена дукхьалара кампанеш. Иштта къаьст-къаьстача паччахьалкхенашка мукъален болама гIонна йолча фонде шоай лоIаме дIачутелаш дола ахчаш.

Цу фондий массазара довораш да африкански континента шийй мехкаш, социалистически цхьодола малхбузен европейски мехкаш. Царна юкъе я, масала, Финляндии Швеции. Дукха ха йоацаш Норвеге правительства яй решени, Танзанера къулбаафрикански беженций лагерь тоаяра дикка ахча хьожаде аьнна.

Цу дерригенех хул дукха дукхагIа долча ООН членаш долча мехкаша «фронта юхерча паччахьалкхенашта» деш долча политически дипломатически гIонна йола лоархIаме шоллIар. Амма Африка колониализмана а расизмана а йиза кIалхаралкхара гIулакха цар деча новкъостала эффективность — индивидуальни чун санна иштта коллективни чун а — лонкъю дукхъьала шоаш а кхычарга гIолла ЮАР гIулакхаш леладарие цуа кулгалхой агрессивность хьаллуьцача, апартеида ца йоха гIо деча гIозараша, эггара хьалха американскичар, леладеча гIулакхаша.

Цудукхьа къулбехьарча Африка халкъашара практически солидарность хьакъоастас йиш йолаш яц ООН а КхерамаIен Совета а уьттаярча решенеш тIа белгалъяь, шийй мукъагIарча Африка а дунен халкъашта юкъерча машара а хьаштаашта боккъонна эс деш йола шийй политика дIахо яхьа эша материалаши кхьйола ресурсаши цуина лоаттаеча ерригача областех ЮАР хоадара программа кхачашъяро декхарех. Дуьнараш да, шоай правительствашна мога а моттигаш, малхбузехьарча монополешта телхадеш дола ЮАР экономически гIулакхаш леладара уьттадаь доазош, кхоачаш ца еш йола цунна гера, тIема технологи, стратегически бийдал, кхьдараш лоаттадар дехкаш йола решенеш.

Африкански континента къулбехьарча даькъа тIа эгта хьали цуина нормализаци яра наькъаши — из тема яр Деле хиннача дIаяхетаза долча мехий VII Конференце лаьттача керттерча дешаех цаI. Цига дакъа лоацац хиннача дунен тIарча ерригача паччахьалкхенех кхо дакъа диче ши дакъа чудоагIача цу болама цIерагIа цига тIаийьча решенеех хургья дуьне общественносто хьинаре дергдолча доагIаш долча балхий кIийле. Цу даькъе Лиссабонера «фронта юхерча паччахьалкхенашарча» солидарноста конференци санна йолча мероприятей гома чу а.

Юрий КУРИЦЫН (АПН).

АПН корреспондентана хоамаш ду

«Ядерни хьаьшийи» ядерни йоаца принципаши

Даха шу чакхдоалаш геттара хоза кийтъаь яр Окинава оалача гIайрен Наха яха город. ГIайре Японе юрисдикце юхачуена итталагIа шу дизар белгалдоаккхаш, лонхаш тIемахой оркестр а йолаш маршировали еш дар «самооборона ницйе» довкъош. Амма хаттар отт: тIема нолонаш делаш хинна города улицаш малица отрядаша чIоагIа го баь хIана яр?

Цу хана цхьаьккха демонстраци яр городе лелаш — укхаза еш лаьттача фарса дукхьалерзаль хиннар. Формально итт шу хьалха Окинава Японена юкаенна хинналe а, долчча бесса аьнча, американски тIема база а йолаш йисаяр гIайре. Хьалха санна Окинавана тIагIолла делаш я американски тIема самолеташ, хьалхагIа шоаш лийташа бесса делаш ба гIайрен тIа тIолла американски салтий.

Токионен Вашингтонан юкъе хьалха а латташ дар дунен халкъашта юкъерча политика даькъе айхха гIулакхаш. Цхьабакъда, японски правительствана керте латтар цIакха а хинавац американски партнера кхераме тIахьехамаш хьаллацара, дукха ха йоацаш Накасоно ваххача тайпара, кIоарта дIачуводаш. Тайжача океана даькъерча американски агрессивни планаш тIа шийй мехках «форда чу IочугIоргйоаца авианосец яра раьза а хинна, цо цуьна цхьан заявлени йир, «Японен ВIашагIкхийттача Штаташен цхьан леладу гIулакхаш да Азе. Тайжача океана бассейне, дерригача дунен тIа машар Iалашбара лард», аьнна.

Мишта лоттабе дага ба японски американски наралаш дерригача дунен тIа машар? Окинава тIара гIеттаьш йола «Ф-15» (Ф-латински алап) яха самолеташ, иштта в хьал чIоагIа кхохкадена долча. Корейски ахгIайренна тIагIолла тохха а хехкаш чIоагIбе дага бола? Шеко йолаш да иштта. «Тим спирит-83» оалаш хиннача американо-корейски маневраша Азера машар чIоагIбара новкъостал деъхилар я.

Уж шер-шера хулаш дола милитаристски доверараш лаьттача хана КНДР доазонашта геттара юхе тIаьхьар, берригa царна чубоагIа мах лаьрхIача, 200 эзар сагах латта аскарий формировани. Корейски ахгIайрен фарда йистошка: хьатIвоa американски 7-ча флота кемаш.

Формально Японн хилац цу тIема кисцепировкашта юкъе даькъа лоацаш, амма белггала Йокосука яха японски порт я маневрашка даькъа лоацаш дола американски тIема кемаш чуийдер. 21 марта пхе ди даккха Сасебо яхача вокх порте кхоачаргъя «Энтерпрайз» яха американски авианосец. 1968 шера 19 январе эггара хьалха чу порте чуена «Энтерпрайз» и американски атомни авианосцашта японски порташка чуаха юкъ бийллар. ХIаьта японски гIайренаш тIа бахача наха американски флот дерригa а цхийтта шу хьалха хьадаьча къаьлеча кемаех латташ да аьнна ца хетитара. США президента аьннад уйх шера аьххий японски гIайрений йисташка эггара кердагIа йола «Карл Винсент» яха атомни авианосец йохийтаргья ше аьнна. ХIанзарчоа массазара зарядаш а йоахкаш йола тиъамаш дола ракеташ латт цу тIа, амма, Пентагона планех, 1986 шу тIамхоачаш цун борта тIа латтаргья ядерни боеголовкаш а йоахкаш йола ракеташ. Цу тайпара американски хьаьший эпаргбац Японена.

Дукхача хана лаьвленеш йир официальни Токиос ядерни герзаца цо леладу гIулакхаш кхаь принципа тIа латт яхаш: из ше хьа ца де шийй ца хила, арара тIа ца да. Дукхача хана Японе чаккйоехаш хинна уж принципаш, дунен общественносто кийса лоархIаш а хьаллоацаш а яр. Цхьабакъда, дукха ха йоацаш телевидене комментатора хоам баьча бесса, «ядерни» йоацача кхаь принципах таханарча дийнахьа юхейисар алхха цаI магара яц. Царех цаI — «арахьара хьатIа ца кхахьа» — хьоге ден йоацаш я. Японе кхыча мехкашцарча гIулакхий министерство мукIарло де деваш хилар дилла а моттигашкарча порташка чухаш дола американски флота кемаш ядерни тIемархоачам болаш хилара. Японе ядерни йоацача политика вож шоллагIараш мелъе болабеннаб хIана американски кнаралаш. Пентагона яхачоах, Советски Союз еце малав, Японена дукхьала агресси ергьяр. ХIаьта гIулакх иштта далс, цун кхерамле чIоагIъе еза. Цудукхьа сов сиха переоборудовани еш латт ядерни гера дахьа йиш йолча японски «Ф-15» яхача самолеташта, хIаьта цо эттIаш латт шоллагIа йола ядерни йоаца принцип — «дIа ца оттаде». Къастанза дола доп да алхха, мел ха еаргья Вашингтона из сецца йохае кхар. Японе территоре тIа ядерни гера санна оттаду аьлча, из ду японцашен американцашен тIема кийчо яра даькъе цхьан леладеча гIулакхех. НАТО санна йола союз яра.

Моттигашка бахаш болча наха шоай американски оппонаташ даьсса хабараш дувцаш ба аьнна ца хетитара. Мисава кIийлен тIа хIанзае а хьалъеш латта, уж сов йоккхий хиларгIа американцаша шоаш «пилаш» аьнна цIераш техка йола сегала гIолла лел аппараташ хьалхе а гучаяхара йола кхо ставци Царгда гIоргда 370 миллион доллар, цунах 70 процент кхоачаргда японена. США дагадоагIаш а яц, харе шу дехьалуш Японе паччахьалкхеп деккар уж расходаш йоацаш а астрономически цифрага кхоачарт хиларн цунга хьерча деккар хIара мехка вахача сага 5 эзар доллар кхоачаш хилар!

Шоай мехках ГIаьнарча Малхбоален Тайжача океана районен латтача кхохкам эскалаци яра керттера плацдарэ а гIертача хана, юстара латта йиш яц Японе машара тIехьарча икий. Японо-американски тIема союз чIоагIъяра хьанъехьарча Накасона заявленеча жоп дукха хьисале японски машара комитето, прогрессивни профсоюзаша, кхалиаьхен хайиркхойн организацеша тIалъехарагIа берригача мехка хьалий японски порташка американски авианосцаш чуахара, Японе территоре тIарча американски тIема базех пайда ийбара дукьаларча, ядерни йоаца кхо принцип толха цайтара тIехьарча выступленеш инициативни керда чакгIайш.

Николай ДУДКИН, АПН соб. корр.

Токио.

СИХХА ХЬАЛЪЕ НАХА ЧУБАХА МОТТИГАШ

ДIадаха шу, цул хьалхагIа дIаяхараша а санна, белгалдаьлар дукха нах кердача квартирашка баха хоашарца; 8 миллион сагa гаргга нах кердача квартирашкен цIеношкен баха хийшаб, 2 миллион сага тIех ба коммунальни квартирашкара нах кердача цIеношка чубаларгIа чубахача моттиги хьалаш тоаденна вах. Дерригa лаьрхIача къаьста квартираш йола дезалаш тIаккхетарга диллача цхьан шера хоалуш лакхденнад городашка баха нах квартирашца Iалашбар, хIанз уйх сахьега 80 процент совгIа а ба уж.

Чакхдаьннача шера кхоачагIе йолаяьй шийй йоккхагIа капиталовложенешкен диллача шийна нийссаяр кхы йоаца, наха чубаха цIенош хьалдаро керттера моттиг лоацаш йола юрт социальни даькъе кердача тайпара юхахьаяра программа. Городе а санна, конвейер тIа оттаду из гIулакх. Хьаслаьрхlад хIанз болх беш ярел совгIа итташ йола керда заводской домостроене предприятеш. Цар мукъабоахаргба юртIашка баха нах шийй доалахьа дола цIенош хьалдарца ювзаеннача халонех. Проекташа, хIаьта уж оттаяьй хIанзлехьа 100 совгIа, чулоац коммунальни удобствай дерригa тайпаш, теркалдаьд иштта юртазаьрча нах чубахача моттигий къаман традецеш, мехка Iалама - климатически зонай башхалонаш.

Наха чубахаре йолча моттигий программана финансировани яра практикана лоархIаме корректеваш яй чакхдаьннача шеро. Хийцай, къоасттадаь аьлча, индивидуальни а кооперативни а цIенош хьалдераштa кредиташ телара порядок: ссуда боарам лакхбаьб цIеношхьалдарта - дIагIоргдолчун - 70—80 процентага кхоачабеш, хIаьта из дIатакхара оттаю ха дIаьхъяьй 15 шерагара 25 шерага кхоачеш. Уж льготаш тIатехай паччахьалкхено наха чубаха моттигаш хьалъяра проблемаш къоастаеча мехка граждашна лоаца даькъа совдаккхари.

Баха нах чубалача моттигашца IалашбаргадIадодачун керттера дакъа паччахьалкхено лоеш наха чубаха моттигаш хьалъяра программа кхоачашъярга доадача ахчах дунхa хIама ца эцаш 80 процент цо ду. хIаьта керда хьалдаь цIенош квартираши арендагIа дIалу бахача наха хоадаль ха а йоацаш, коммунальни услугашка додар а чудоагIаш бола арендни мах тIагIа даходаш юкъера йолча дезала бюджетах 3—4 процент мара ца лоацаш ба.

Квартирех телача мах ставкаш хувцалац вай мехка итташ шераш чулоацача хана. Цу тIа а нах чубаха моттигаш леларга дIадодачун кхоалагIа дакъа мара ца лоацаш лохача боараме а уьттаю уж. Цудукха цу гIулакха йолча дотацена Iалаьмате дукха средствaш хележае езаш я паччахьалкхе: шера 7 миллиард сом совгIа.

Карарча шерара наха чубаха моттигаш хьалъяра программа дукххача даькъе соахка кхоачашъяьчоах тара я: дахача шера санна, укх шера а хьалъеча 2 миллион кердача квартиро йиш хулийтаргья 10 миллион болча советски граждашийн шоай фусамий хьалаш тоаде. Цу тIа а царех дукхагIа бараштa планировании чура отделнеи дикагIа йолча цIеношкарча, паргIатагIча (йоккхагIа я кухнеш, дIачувоала моттигаш, коридораш, санузлаш), коммунальни услугай дерригача тайпаца, хIанзача ханарча инженерни оборудованеца Iалашъяьча квартирашка баха хоашарца дувзаденна хургда из. Из да вай домостроене индустри тIеххьарча юкъа хьалде Iимаеннача наха чубаха деча цIеной кхоалагIа тайпа. Дунен стандартий боарамга хьежа да из, хIаьта цхьайолча параметрашка диллача царел тIех а да. Нью-Йоркера типови квартираш, масала, дIачувоала моттиг, къаьстта кухни йоацаш я, арендаторашa цу тайпарча квартирах мах Советски Союзе чуд 6—7-за дукхагIа теле а.

Наха чубаха еш моттигий кхоалагIа тайпа кхы а лакхагIча жилищни стандартага доалара дола лагIа да. ХIанз укх сахьате мехке эггара йоккхагIа йолча городий, союзни республикай столицай экспериментальни майдашка тохкаш я нах чубахаргболча цIеной керда моделаш. Царна чу дикагIа оттаяь я помещенешта функциональни зонировани яра принцип, дукхагIа я встроенни мебели кухонни оборудовании, дикагIа я чу бахача моттигий инженерни коммунальни оснастка. Квартирашта проектировани ий чу бахаргболча дезала хIара дезалхочун шийшийн цIа хургдолаш. Бытовой комфорта лакхача боарамга хьежжа вIаштIехьадаьккхад чубахача наха гонахьара го дика хулийтилга а, хьадаьд цIеношта гонахьа дукха эцаш дола хIамаш а.

Нах чубахача цIеной дикал, цар комфортноста боарам лакхбар дувцилга а йоацаш дувзаденна да уж хьадарга дIадодар алсамдаларца. Дукхьала из бахьан долаш да наха чубаха хьалъеча моттигий фактически боарам ше хиннар болгашехьа цу сфере еш йола ассигнованеш тIеххьарча 15 шера дукха хIама ца эшшаш шозза тIаккхетар. Цул совтIа, дукха средстваш хьежаш тIом хьалехьа а тIом сецачул тIехьагIарча хьалхарча шерашка а хьалдаьча цIеной фонда модернизаци яра.

Керда цIеной хьалдари модернизации цхьан а тардеш, нах чубахача цIеной фонда благоустройства боарам дунен эггара лакхагIа хулга Iалашдаьд вай мехко. Таханарча дийнахьа 90 процент водопроводаца Iалашъяь я из, канализаци яь я 88 процент, центральни отоплени йолаш а 87 процент. 80—гаа йолаш, 60-дIайха хий.

Баха нах благоустроении йолча чубахача моттигашца Iалашбеча даьхача толамех дувцаш, дукхача вай экономистана лерхI, из проблема мехка масштабашка гаргарча шерашка къоастаергья аьнна. ХIаьта из иштта хила дезаш а да. хIама аьлча наьгахьа санна нах чубахача моттигий хьалаш дика хилара критерий хIара дезала квартира йолаш нах дIанийсбара принцип лаьрхIача, из хIама дулуьрда вайга карарча итт шера. ХIанз лоархIаме да 70-ча шерашка вай кхаьча наха чубахача моттигий фонд хьалъяра лакха темпаш лох ца йолийташ дIахо яхьяр. Цхьабакъда, цхьайттлагIча пятилеткана хьалхарча шин шеро хьахьекхад вай наха чубаха моттигаш хьалъяра конвейер болх сеца а сецаш беш хилар: керда квартирашка цхьаьца дезала лаьрхIа долча цIенош нах чухоашабаш дIададара план йизза кхоачаш хиннац. Цунца дувзаденна дукха ха йоацаш КПСС ЦК тIайийцаб «Наха чубаха моттигаши социальнобытовни гIулакхашта лаьрхIа йола объекташи хьалъяра план кхоачашъелга Iалашдара де дезача гIулакхех болаш» соцам. Цу тIа белгалдаьй гучадийнна кхоачашбоацараш дIададахара де дезаррий комплекс, къоастадаь наха чубаха моттигаш хьалъяра программа бизза чубоарамe а хоалаяьча хана а кхоачашъяра гIишлошъяра конвейера балха стабилизаци яра наькъаш.

Александр ДЕДУЛ. (АПН).

МОСКВА. Ер шу ССР Союза Доккхача театра солисташта, РСФСР халкъан артисташта Павлова Надежданий Гордеев Вячеславан — юбилейни шу. Итт шу дизад цар творчески союза. Итт шу хьалха Надеждай Вячеславний Iалалемате дика выступлени еш хилар балета Дуьнен халкъашта юкъерча конкурсе. Цу хана дешз ГАБТа репертуарни спектаклешкара дуккха партеш ловзаяьй цар, царна юкъе «Щелкунчик», «Дон Кихот», «Спартак», «Ангара», кхыяраш а йолаш.

Москверча дикагIйолча сценаш тIа — П. И. Чайковске цIерагIча Концертни зале, «Россия» яхача Центральни концертни зале чакхъяьнай артистий творчески отчеташ.

СУРТА ТIА: Павлова Надеждан Гордеев Вячеслави П. И. Чайковске цIерагIча зале творчески сайре йолча хана шоашка хеттача моаршала жоп лущ ба.

А. КОНЬКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Сай болх дукхабеза сона

Грознерча трамвайни депо трамвай водитель йолаш ер ворхIлагIа шу да аз болх бу.

Депо балха ялехьа со къахьегаш хилар Грознерча хIамаш тегача объедипене. Дукха ха ялалехьа со кхийттар айса хержа балха говзал са дего къоабал еш йоацилгах.

Цудухьа 1977 шера 6 бетта йола курсаш йисте а яьха, со тха депо трамвая водитель йолаш болх бе йолаелар.

Юххьанца, моллагIча балха тIа санна халонаш нийслора са балха тIа а. Цхьабакъда, балха опыт йоаккхагIа йолча новкъосташа гIо дир сона йиза сай балха говзал караерзае.

Атта бац тха болх, из смении ба, сенца гIетта веза, бийса тIехьа яхача мара чувагIац.

Укхаза со балхе йоагIача хана са бархI класс мара образовани яцар. Депо кулгалхоша йоакхо йир бахьан долаш аз, болх бешше соахка йистелькхар сайрийнара юкъера школа. Укхаза дIаийцар со комсомола мугIарашка а.

ДIададахача шера бахьа балха итогех со юкъейоагIача № 2 йолча колонна водителаша социалистически яхье хьалхара моттиг лаьккхар. Из бахьан долаш тхона хьожайир трамвайни депо карара кара тела ЦIе байрах. ХIаьта укх шера а из дIа ца хецаш къахьега безам болаш а да тхо.

1982 шера г. Грозне трамвай дIайолаялара 50 шу дизара цIей деэдеш сона елар ВЛКСМ Нохч - ГIалгIай обкома Сийлен грамота. Цу совгIато со декхарийла ю кхы а дикагIа къахьега.

Тха депо вIашагIъелла я къахьегамея производственни дисциплина телхаерапца, электроэнергеа кхоч ца берапца, кхерамзлеи техника бокъонаш телхаерашца къовсам лоаттабу совет. Цу совета доакъашхо я со а.

З. ГАРЧАХАНОВА,
трамвая водитель.

Маркаша дувц

Укх шера 60 шу дуз Советски планерни спорта. Цунца дувзадена араьннай советски планерий исторех дувцаш йола пхе маркех латта керда сери. Из хьасл А-9 яха ши планер йовзийтача почтови миниатюра. Цхьа саг чуховш йолча сихача, тренировочни цу планера конструктор хиннав О. К. Антонов. Из хьаьй 1948 шера.

ШоллагIча марка йовзийташ саг чуха йиш йола, Чехословацки «Пионер» яхача планера хьисапе, 1957 шера Казански авиационни институте хьаяь КАН-12 яха учебно - тренировочни планер. Из лелаеш хиннай ерригача аэроклубашка, ерригсоюзни яхьацна дакъа лоацаш. я. кх. дI.

А-15 яха сиха лела, 1960 шера хьаяь планер я кхоалагIча марка тIа хьахьекхар. Дуьнен халкъашта юкъерча яхьашка дакъа лаца аьнна из хьаяьр а конструктор О. К. Антонов ва.

ДиъалагIча марка я 1970 шера планеристашта тренировкаш е аьнна хьаяь цхьа саг чуховш йола СА-7 яха планер. Яхьашка рекордни толамаш доахаш хиннад цо. ХIаьта 1975 шера эггара хьалха сигала яхай «Летува» яхача планера «ЛАК-12 оала ялхлагIа вариант. Из пластмассах хьаяьй спортивни авиаце Пренайски экспериментальни заводе.

Советски планерни спорта хетаьча кердача маркай сери кийчъяьр ва художник А. Аксамит.

СУРТАШ ТIА: керда маркаш.

П. МИНАЕВ.

Физкультуреи спорти

УНАХЦIЕНА ХИЛА БЕЗАМ БАЛЕ...

ТIеххьарча хана шоай клубаш а еш вIашагIбеттабала баьннаб унахцIено тоаяра ада безам болаш бараш, занятеи из форма я хIанз эггара шерагIа яьржар. Дикка сиха хьахиннай цу тайпара йола клубаш дукхача городашкеи поселкашкеи. Ши эзар совгIа я уж тахан. Дика йовзаш я ада безам барий клубаш: «Колобок» Белоруссе, «Улиткен», «Сормовичи» Поволжье, «Тачанка» Украине, «Ермак» Малхбоалеи СибирегIа, «Кентавр» Узбекистане, кхыяраш.

Массаза яхар санна, моттигашкарча ударий клубаша общественни хьисапе бу болх. Цига ю тренировкаел совгIа, теоретически занятеш, тайп-тайпара дола адараш вIашагIдехи. Клубашта оленна ю медицински учрежденеша, цар гIо ду кийса, унахцIеноння эе хургдоацаш занятеш еага вIашгIехьадаккха.

Клубий болх тайп-тайпара ба. Масала, одесски клубо хадданза чакхдоах дукха нах юкъе а болаш «По Поясу Славы 100 километр» адар. Эггара хьалха байдача бIаь совгIа саг мара вацар дакъа лоацаш, шоалагIа — ши бIаь, 1980 олимпийски шера старте араваьлар 18 шерагIара 65 шерага кхаччалца ха яьнна 600 доакъошхо, 47 профессе викалаш. Духхьалха чубаьхнар цун составе юкъе Советски Союзе дешаш бола кхыча мехкашкара студенташ.

Болшево яхача подмосковни поселкерча адарца безам бараша хан-ханахьа къовс шоай поселкерча цIи хелача альпиниста Артюхин Сергея цIерагIа дола совгIат. Клубе болх беш я йиъ сектор: спортивни, физкультурни, культурно - массови, пропаганда. Занятеш чакхйоах саг кийчо яь хиларга хьежжа духь-духхьача труппашка — опыт йолча ударашта, дешархошта, кхалнаха, ветеранашта. Укхаза я унахцIенов группа а, из эггара йоккхагIа я. Цхьатарра йола спортивни форма а наькха тIа йоаллаю значок а я клуба члений. Йолаш я клуба эмблема а котбаьннарашта тела совгIаташ а. Библиотекагуль я унахцIено тоаяра адарах йола методически медицински кхыйолеи материалаш. Фотостендо дувц клуба вахарах.

Мехка къулбаседен аргIорахьара эггара гаьнагIа йола адара клуб заполярни Мурманске я. Цун эмблема я кIай ча. ЦIи а я цун «КIай ча» лхаш. ВIашагIъеллай из «Къахьегам» яхача спортивни общества городской совете. Клуба членаша пайда ийбу «Къахьегама» базах, дакъа лоац групповой тренировкаштеи яхьаштеи юкъе. Ударашта консультацеш тел цу спортобщества диспансера лораша.

Йоккха адара клуб хьалий Москверча А. М. Горьке цIерагIча культурах салаIарен Центральни парке. Цо чулоац цхьа эзари ах эзари саг совгIа ада безам бараш. Дукха гIулакхаш ду клубо наха залкалка яра пропаганда еш, «морзашта» — бIарччача шера ара хьайийллача хий даттача моттигашка дувцаршта йола занятеш ю.

Дахача шера хилар Москве эггара хьалхара Игр-80 яхача дуьнен халкъашта юкъера олимпийски марафонски трассах дола адар. Вай мехка цIаккха а гулбаь бац марафоно ишта дукха нах — 663 саг удаш бола нах. ХIаьта царна юкъе бар 200 саг совгIа Германски Федеративни Республикера, Голландера Швейцарера, ВIашагIкхийттача Штаташкара, Францера, Финляндера, Чехословакера, Малхбузен Берлинера хьаьший. УнахцIено тоаяра физкультура дешашта долча «Спиридон» яхача малхбузехьарча германски журнала редактора Манфред Штеффие укх тайпара дийцар цу адарах: «Из Iалаьмате хоза событи яр. МоллагIа марафонец доккхал деш хургва ший 1980 шера олимпийций яхьаш лаьттача цу трасса тIа вада йиш хиларах».

1982 шера 12 сентябре духхьашха чакхдаьккхар вай мехка удачун Ди. Цо тIа эзар унахцIенов трассашта цIаккха ца эзача тайпара дукха нах — 47 миллион. ХIаьта дукха ха йоацаш хьаяьй моттигашкарча спорткомитетийи физкультурникийи коллективай цу тайпара йола клубаш вIашагIтохара йола ада безам барий Ерригсоюзни клуб. Ерригсоюзни клуба кIийлен тIара декхар миллионаш бола керда унахцIенов активни салаIари бехьанара болам хьаллоацареш ударий дилларча занятешта юкъе оаар.

Игорь ОБРАЗЦОВ.
(АПН).

КУЛЬТУРНИ ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕШ

Укх шера хьайбеш Iаигара доахаш болх беш болча Назрановски района боахамий болхлой культурни хьашташ кхоачашдара цIаккха ца хиннача тайпара тернам тIабохийт районни культура ЦIагIа вIашагIтехача агитбригада. Цхьатарра тайп-тайпарча боахамий къахьегамхой хьашташ кхоачашде дагахьа агитбригада йийкъай йиъ автоклуба, царех хIаране балха ший план я. Цу тIа белгалдаьккхад автоклуба малагIча боахаме концерт дала деза, малагIча темах хургья цига еш йола лекци, кхыдар.

ДукхагIча даькъе Iаи эзалахьа автоклубеш хул шурий-товарни фермашка. Цар шоашта хьалхашка оттаду декхар да хьайбаш леладерий культурни хьашташ кхоачашдар: дуьнен халкъашта юкъера хьал довзийтар, дикагIболча болхлой сийна къахьегама листокаш кийчъяр, царна деша керда газеташ, журналаш дахьар, концертни программа гайтар. Укх тIеххьарча хана автоклубаш яха хиннай «Экажевский», «40 лет Октября», «Назрановский» совхозий шурий-товарни фермай къахьегамхой санукъадаккха. «Экажевский» совхозе шоаш болхаш культболхлоша кийчйир хьалхе лелаеш бола доиркаш М. Алиева, Л. Хаяухоева, М. Точиева, Н. Умарова хестабеш йола къахьегама листокаш. Ала деза, цу тайпарча балха форма къахьегамхой дог айдеш, кхы а доккхагIа толамаш дахара тIахьехаш хилар, тIехьабусача болхлой хьалхалаттаранта тIакхе безам хулийтилга.

Мишта оттаь я автоклубий концертни программа? Цу хаттара жоп делар сона культура Нохч-ГIалгIайчен заслуженни болхлочо, агитбригада юкъедоагIаш волча илдалархочо Медов Мустафас.

— Концертни программа оала оттаяй хаха дикагIа тIаэцаш дола иллеш, халхараш, сакъердаме дувцараш малагIаш да эе а зийна. — Ах сахьат хилал ха дIалоацаш йолча программана юкъе да доттагIалах. Даьхени дола иллеш.

Агитбригада юкъебоагIа дикагIбола болхлой белгалбоахаш хилча эггара хьалха цIераш яха еза пандарча Евлоева Раяй, Сагов Мухьмада, иллеш дIаоалаш волча Тутычев Анатоле, кхычар.

Алхха концертни программа йихье Iе йиш яц агитбригада къахьегамхой болча йодаш. Цунна библиотека болхлою, унахцIенов учрежденеш, быта служба болхлой хила беза.

— Бакъда, укх тIеххьарча хана, — йоах М. Медова, — тхоца дIа-юха ахац библиотека болхлой. ДукхагIча даькъе уж ба керда газеташ, журналаш, кхыдола литература къахьегамхошта лоаттаде дезараш. Цар гIо де дезар къахьегама листокаш, «Молнеш» кийчъеш, хIаьта из болх а оаха бу. Цул совгIа, лекцеш еша езаш, дуьнен халкъашта юкъерча хьалах лаьца дувца дезаш бар «Знание» яхача общества районни организаце болхлой, из болх бераш а тха йиъ автоклуба заведующой Г. Берсанова, Х. Эсмурзиева, Л. Мурадова, Х. Ужахова ба.

Ала деза, унахцIеноя учрежденей, быта служба болхлой агитбригада хийрабаьнна хилар.

Алхха хьайбаш леладерий хьашташ кхоачашдаь Iац культболхлой. Уж хул районна промышленни предприятешка а. Масала, хоза а самукъадоаккхаш а программа гайтар цо Барсукерча сеткаш хьадеча цехи, Экажеверча промкомбината болхлошта. Дикка гIо ду агитбригада районни культура ЦIен методисташа Х. А. Евлоевас, Ф. А. Богатыревас.

Кастта дIадолалургда кхашнара балхаш, тIакха кертера йоакхо механизаторий ергья культболхлоша. ХIаьта, хIанзарчоа уж самукъадоаккхаш ба хьайбаш леладерий.

С. АРЧАКОВ.

Ингури яхача додача хи тIара пхелагIа ГЭС

Ингуре чIожа хьалъе йолаьй керда гидроэлектростанци. ЛаьрхIача пхелагIа хургья из Гуржий мехка цу хи тIа хьалъеча ГЭС каскаде. Цул хьалхараяр — Ингурийски — шу совгIа ха хьалха кхаьчай ший проектни низалга — 1,3 миллион киловаттага.

Керда станци хьалъю Худони яхача юрта юххе, геологически а топографически а хьалаш чоалхане дола чIож эггара готтагIа болча. Сейсмологий дашеех, низага дилача 8 баллага кхоачаш мохк ага бола я из. Цудухьа кIезига яц проект оттаеш станци хьалъеш а къестае еза техническе проблемаш.

Худонски ГЭС проектни низал — 740 эзар киловатт. Гидростроителаша Iоальча йоккхача опыто йиш хулийт из станци цу каскада чуйоагIача кхычарел сихагIа хьалъяьккха. Деррига цунга дIадодар, расчеташа хьахьоаккхача тайпара, юхаметтаоттарга геттара лоацача хана — башха совгIа эпашагIа доацаш из болх бе йолаеннача тIехьагIа ах шера.

Худонски гидроуэла комплексаца хургья 200 метр гаргга лакха 500 метр йIаьха арка хьисапера плотина. ГIишлонхой хьалтIадаккха дезаргда ши миллион кубометр совгIа тIо а уш дола лаьтта, Iойиллаезаргья 1,5 миллион кубометр бетон, кхохкае езаргья 60 эзар тонн арматура. Диаметр ялх метр йолча массехк турба чугIолла тIагIоргда хий гидроагрегаташта, цул тIехьагIа кхо километр йIаьхача тоннела чугIолла Ингурех дIакхетаргда.

Гидроэлектростанцеца цхьан Худони яхача юрта юххе хьалъю дуккхаза вIаштIара даь наха чубаха цIенош, клуб, кинотеатр, гостиница, торгови центр а йолаш йола хIанзарча хапара поселок. Гидростанце районе кастта болх бе йолалургья керда промышленни предприятеш.

Худонски ГЭС болх бе йолаелча Закавказски вIашагIтехача системага, кхоачаргба шер-шера хIанзчул совгIа 4 миллиард киловатт-сахьат совгIа дарегIа электроэнерги. Цу энергех пайда ийбергба Гуржий мехка, Армене, Азербайджана экономика дIахо дегIайоалаяра. Специалисташа лаьрхIача, гучадаьннад, Худонски ГЭС таро хулийташ хилар шера 2 миллион тонн гаргга условни доагор кходе.

Ван БАЙБУРТ,
АПН корреспондент.

КIеэнга бац Назранерча № 3 йолча юкъерча школо шоай болх дика бовзаш а хьабеш а бола хьехархой. Царех цаI я юххьанцарча классашкарча дешархошта хьехаш йола Газдиева Бахьаудина Хадижат.

Дукха ха яц Газдиевас хьехархочун викъ дIаболабаь, бакъда, цуи хIанале хайнад берашта ше сэаллийта, царна кIоаргга эпаеш яла.

СУРТА ТIА: Х. Б. Газдиева урок луш я 3 «б» классе.

И. ПЛИЕВА сурт.

Хьайийллой керда выставка

Укх денош Нохч-ГIалгIай изобразительни искусствай музее республика художникаша хьайийллар шоай шоллагIча съезда хеталь выставка.

Цига хьагойташ да Нохч-ГIалгIайчен историна хетадаь сурташ, революце, тIема, къахьегама турпалхой портреташ, яь скульптураш, графически листаш.

Цу бахкашта юкъе белгала да Полоников Мурада «Граждански тIема турпала Гавиева портрет», Мишин Олега «Натюрморташ», «Кхалсага портрет», Х. Ахмедова даь М. Ю. Лермонтова графически портрет, Хасаханов Дарче медалаш, В. Ливна «Городской пейзаж», Базоркин Идриса «БIаьшерений боадонгара» яхача романах яьча инсценировках Нурадилов Ханпаший цIерагIча Нохч - ГIалгIай патчахьалкхен театра нохчий труппо кийчъеча спектакле Сюовинг Александра кийчъеш йолча декорацеш листаш.

Дукха я выставке топпарах яь хIамаш, чеканка.

А. ВЕК.

Спорт

ЛОАЦЦА ХОАМАШ

Город Белграде чакхъяьнача дзюдох йолча дуьнен халкъашта юкъерча турнире дакъа лоацаш хилар Назране яхийна, хIанз Майкопе дешаш вола Парчиев Мухьмад.

71 килограмм дозал долча спортсменашта юкъе кхоалагIа хиларах цун елар турнира борза медаль.

* * *

Кердача футбольни сезонага кийчлуш йолча Грознерча «Терек» яхача команда город Севастополе чакхдаьккхар доттагIлеи ши ловзар. Смоленскерча хьалхарча лигерча «Искра» яхача командаца хинна вIашагIкхетар счет 2:2 йолаш чакхдаьлар. ШоллагIдола ловзар гроппенций хилар белгородски «Салютаца», из счет 1:0 йолаш, «Терек» нот а йолаш чакхдаьлар.

* * *

Подмосковьерча Электросталь яхача городе чакхъяьннай дзюдох йола Ерригсоюзни нагирхой турнир. Цу яхьашка дакъа лоацаш хилар вай мехка тайп-тайпарча городашкара 250 спортсмен.

Цига дакъа лаьцача вай республикерча Арустамян Рафиках (45 кг.), Магомадов Султанах (40 кг.) чемпионаш хилар.

* * *

Укх денош город Рязане хилар самбох йола «Локомотив» яхача Центральни спортивни общества хьалхе яккхара яхьаш. Цига ваха хилар вай республикера итт спортсмен а.

70 килограмм дозал долчарна юкъе хьалхара моттиг яьккхар спорта мастера Зяликов Iаьвас. Шоай дар мо дозал долча спортсменашта юкъе шоллагIа моттигаш яьккхар Кодзоев Джабраьилеи Темирбулатов Iийсеи.

А. ИЗМАИЛОВ.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

№ 4 йолча Грознески юкъерча профессионально-технически училище 1983—1984 дешара шера дешархой деша дIачувоцахга дIахойт.

Укх профессеех:

1. **Мехкдаьттех гази йоаккхача скважинашта эксплуатационни разведочни бурун тоача бурильщика гIонча, электросварщика болх бе а ховргдолаш.** Дешара ха — 1—3 шу.
2. **Буровойшта гIулакх деш вола электромонтер.** Дешара ха — 3 шу.
3. **Электрогазосварщик.** Дешара ха — 3 шу.
4. **Слесарь-авторемонтник.** Дешара ха — 1—3 шу.
5. **Химически анализа лаборант (мехкарий).** Дешара ха — 3 шу.
6. **Топограф-геодезист.** Дешара ха — 3 шу.

Училище деша дIаэц 8—10 класс чакхъяьккха кагий нахи мехкарийи, эскарера цIабаьхна бIухой.

Училище кийчъю «Грознефть» объединеноа кадраш. Деша богIача хана дешархой Iалашбу мах боацаш обмундированеца, кхачанца, учебникашца, общежитеца. Производственни практика йолча хана дешархошта шоай специальностагIа доагIача юкъарча алапех 33—50 процент ахча кара дIател. Училище деша вагIаш йикха ха къахьегама стажаца дIалоархI.

Училища кхо курс чакхъяьккха а йистебовлаш дIалуш йола экзаменаш толаме дIаеннача а болча кагирхошта юкъера образовани яккхарах долеи профессегIа квалификаци енпа долеи диплом дIалу.

Училище чакхъьаккхараш специальностагIа болх бе хьожабу город Грозне. Деша отта безам болчо училище хьачулу директора цIерагIа ер документаш: заявлени, дийша хилара тешал, вахача моттигера справка, ваь ха тIайола тешал е паспорт, 6 фотокарточка 3x4 размер йолаш. Документаш хьачуйиду хIера дена 8 сахьат даьлча дена 16 сахьат даллалца.

Занятеш дIайолалу 1983 шера 1 сентябре.

Хьамсара доттагIий! Тха училище деша дуьла! Из чакхъяьккхачул тIехьагIа оашош хержача специальностагIа йоккха говзал йола болхлой хургйа шоах, хIаьта юкъера образовани а хургья шун.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12 участок, автобусаш № 13, 24, 25, трамвай № 5. «12 участок» яхача уж соцача кхаччалца.

ТЕЛЕВИДЕНИ

31 МАРТ

II ПРОГРАММА

16.05 — Дешархошта. Кинопрограмма.
17.01 — Социалистически яхье нотано яьккхачарна хетадаь концерт (гIалгIай меттала).
17.40 — «Студентий йIаьстенна накъадолхами».
18.00 — «Нохч-ГIалгIайча гIоала».
18.20 — Киножурнал.
18.30 — «Петилетна цхьайтлагIа, шу кхоалагIа».

1 АПРЕЛЬ

II ПРОГРАММА

17.35 — Коммунистех дола дувцараш. Инженер Я. Л. Ахмадов. Хадов.
17.55 — Киножурнал.
18.05 — «Нохч - ГIалгIайча гIоала».
18.25 — «Андрей Рублев». Художественни фильм. 2-гIа серп.

РАДИО

31 МАРТ

I ПРОГРАММА

6.40 — Передачай программа. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
6.45 — Ерригсоюзни ленински коммунистически субботника накъадолхаш» (гIалгIай меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Лирически ашараш (гIалгIай меттала).
11.15 — Лора хьовзамаш. «Дарбаш дуача хIамаш принципаш» (эрсий меттала).
11.30 — Реклама.
11.45 — «Социалистически денхараш. Мишта кхачачаду уж?» (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — КПСС ЦК ноябрьски (1982 шера) Пленума совдамаш — вахаре! «Лаьттан ченаш мареерзаераш» (эрсий меттала).
17.30 — «Коммунисташ — юрта» (гIалгIай меттала).
17.45 — «Къона тIехье къахегам безаш, дийша, идейни хургйолаш кхее». Беседа (эрсий меттала).
18.00 — Керда ловзаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — А. Иванов. «ЛаьрдIа задани». Оперетта монтаж.
19.15 — Вай Даьла лорами болчарах дола иллеш.
19.35 — Юмористически дувцараш (гIалгIай меттала).
20.10 — «Къоначар безаш». Концерт.
20.34 — Н. Речменский. ГIалгIай халкъа темаьгIа йола увертюра.

1 АПРЕЛЬ

6.40 — Передачай программа. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
6.45 — «Юртара гуйренаш» (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Пандарчаца У. Сагаиповца вIашагIкхетар (нохчий меттала).
11.15 — «Туха кIапарча юрага кхачар». Корреспонденци (нохчий меттала).
11.30 — «Дезал ларабар дуьне». Беседа (нохчий меттала).
11.45 — Капитализм ше йолча бесса. «ШоллагIча сорта граждатнаш». Беседа (эрсий меттала).
15.15 — «СалаIара минуташ» (гIалгIай меттала).
15.35 — Музыкальни антракт (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — Сийлахь-йоккхача Моталеи 40 шу дизаргa. «Фронтовикашта дагадоагIараш» (нохчий меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (эрсий меттала).

УКВ

18.00 — В. Кошевников. «Март-апрель». Радиопостановка.
18.54 — Лирически илле концерт.
20.04 — «ЦIийнна сайренаш». А. Бонова романа дакъа

ХУДОЖНИКИЙ СЪЕЗД

Самердийнахьа хилар Нохч-ГIалгIайчен художникий шоллагIа съезд. Даьхах а де дезачох а лаьца доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР художники Союза правлене председателе Х. А. Ахмедова. Отчетни юкъа правлене баьче балхах къамаьл дир ревизионни комиссе председателе А. А. Асуханова. Докладах лаьца пренаш къамаьлаш дир.

Художникаша — С. М. Сухорукова, А. С. Сиовинга, Г. Ю. Янакова, О. М. Мишина, Л. И. Царицинске, кхычар, хьамашца — Краснодарерча художника, РСФСР заслуженни художника А. А. Калугина, Нохч - ГIалгIай АССР архитекторий Союза председателе Р. А.-Г. Гойгова, Нохч-ГIалгIай АССР яздархой Союза правлене председателе Р. С. Ахматовас, искусствоведчески Iилмай кандидата, Нохч-ГIалгIай патчахьалкхен университета хьехархочо Т. Мазаевас, Нохч-ГIалгIай АССР культура министра А. С. Гапаева.

Съезде иштта [illegible] РСФСР художникий Союза секретара Х. М. Курбанова.

Съезда балха юкъе дакъе лаьцар КПСС обкома культура отдела заведующа Р. А. Сайханова, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета председателе заместителе Т. У. Махмудхаджиевас. Хержар Нохч-ГIалгIай АССР художникий Союза керда правлени. Юха а цун председателелла хержар Х. А. Ахмедов, ревизионни комиссе председателелла — Б. Д. Манюков.

Б. АБАДИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Хоамаш

Тахан республике гIоллеи Грознеи кIеэиг-дукха морхаш а йолаш. Йовчаи а йоацаш, малхбоалехьара секунде 7—12 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 16—21, Грозне 18—20 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йовчаи а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 0—5, дийнахьа 13—18 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, уд. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохаш секретара — 2-84-88; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностей транспорта — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехатий — 2-56-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-56-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттеи деношка

СФ05115. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1834.